

Jacques LHARDIT
4 Chemin de l'Ermitage
13122 VENTABREN

Dear Rena,

After the reception of your fax of January 9th, I write to day to Mr BOJAR,
and ask him for an appointment in order to sign the contract for ELECTRA.

Best regards.

19 V
003349287364

42289783

Jacques LHARDIT
4 Chemin de l'Ermitage
13122 VENTABREN

Téléphone 42 28 73 64
Télécopie 42 28 84 13

Mon cher Mikis,

Les choses semblent s'éclaircir. Guy Wagner a proposé pour ton 70e anniversaire de créer un ballet. Lorca en l'apprenant, s'est emparé de l'idée.

Le Theatr Wielki ne peut pas tout produire. Son dirigeant, Monsieur Pietras, est donc embarrassé. Je te propose de lui adresser le fax ci-après. Cette prise de position devrait contraindre Lorca Massine à faire face à ses obligations envers toi dans le ballet de Zorba.

Texte du fax à adresser à Monsieur PIETRAS
Intendant Général du Theatr Wielki:

(Fax Numéro 0048 22 26 04 23)

Cher Monsieur Pietras,

Je vous confirme mon fax du 2 novembre 1993 concernant la coproduction de l'opéra ELECTRA que je viens d'écrire.

Cette oeuvre est prioritaire sur toute autre. Je donne pouvoir à Monsieur Lhardit pour négocier cette coproduction, ainsi qu'éventuellement celle d'un ballet, avec votre théâtre.

Je vous souhaite bonne réception de la présente et vous adresse, Cher Monsieur Pietras, mes meilleures salutations.

M.T.

Bien à vous tous

Lhardit

103

TO: Mr. Jacques LHARDIT

Athens, 14.1.94

Dear Jacques,

Thank you very much for your fax.

- 1.- Lorca has told me, that he is preparing a ballet, based on my 3rd Symphony. For the moment it is still not ready. He wants to perform this new ballet -which still has no name- with Opera of Warsaw.
- 2.- There is also "ELECTRA"-Ballet, which has been performed in Athens, almost 15 years before. Lorca has the music. He liked it. So, since there is the idea (I think it's your's?) to perform "ANTIGONE"-Ballet and "ELECTRA"-Opera in Luxemburg, maybe Lorca is proposing to perform (instead of Antigone-Ballet) "ELECTRA"-Ballet or the 3rd Symphony as a ballet from Opera of Warsaw in Luxemburg.
- 3.- "ELECTRA"-OPERA CAN NOT BE REPLACED BY ANYTHING ELSE. If the organizers want to perform a ballet together with the Opera, so much the better.
- 4.- About this new ballet based on the 3rd Symphony, there is no written agreement with Lorca or anybody else.
- 5.- I can't believe, that there could be something wrong with the "ELECTRA"-Opera, but if you think so, please, do your best to protect the performance and let me know for everything.

Thank you very much.

Your's,

MIKIS THEODORAKIS

tel. 1-9214863

fax 1-9236325

4
Monsieur Slavomir PIETRAS

Intendant General
du THEATR WIELKI

Athenes, 14.1.94

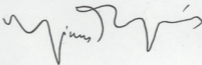
Cher Monsieur Pietras,

Je vous confirme mon fax du 2 Novembre 1993
concernant la coproduction de l'opera ELECTRA.

Cette oeuvre est prioritaire sur toute autre.

Je donne pouvoir à Monsieur Lhardit pour négocier
cette coproduction.

Je vous souhaite bonne réception de la présente
et vous adresse, Cher Monsieur Pietras, mes
meilleures salutations.

M. Theodorakis

Warszawa, den 21 Januar 1994

DYREKTOR

Herrn
Jeannot Comes
Direktor
des Municipal Theaters
Luxembourg

Lieber Herr Comes,

bezugnehmend auf unsere Gespräche, teile ich Ihnen freundlich mit, dass ich das Datum der "Elektra" von M. Theodorakis Premiere in Warszawa am 22 April 1995 auf Grund der Kooproduktion (die Teilnahme des Municipal Theaters an den Produktionskosten) angenommen habe und bestätige ich die Termine unserer ersten Gastspiele mit der "Elektra" Oper (mit Orchester und Chor) am 2, 3, 4, 5 und 6 Mai 1995 in Luxembourg und mit dem "Sorbas der Grieche" Ballett am 7, 8, 9 Mai 1995 in Luxembourg.

Mit den herzlichsten Grüßen

Sławomir Pietras

TEATRE WIELKI
Monsieur Slawomir PIETRAS
Directeur Général
Pl. Teatralny 1
00-950 WARSZAWA

Luxembourg, le 27 janvier 1994

Monsieur le Directeur Général,
Cher Ami,

J'ai bien reçu votre fax du 22.01.94 concernant la réalisation d'Electra de Monsieur Theodorakis.

Les dates prévues pour Luxembourg à savoir les 2, 3, 4, 5 et 6 mai 95 conviennent parfaitement dans le cadre de notre programmation, de même que les 7, 8 et 9 mai 95 pour le ballet Zorba le Grec.

Votre décision concernant la réalisation d'Electra, après d'assez longues discussions, a fait plaisir à la commission des programmes du TML, au comité directeur de 95, ainsi qu'à moi-même. Ce genre de co-production entre deux maisons de tailles un peu différentes semble être très fructueux pour notre avenir.

Comme Monsieur Theodorakis vous a fait savoir, Monsieur Jacques Lhardit est la seule personne qui pourra traiter tous les détails de réalisation en son nom. Au cours du mois de février il faudra prévoir une entrevue entre toutes les parties concernées pour finaliser le projet.

Par votre décision favorable concernant Electra, le Teatr Wielki de Varsovie, occupera dans l'année 95 où Luxembourg sera ville européenne de la culture, une place de choix dans la programmation du TML.

En plus des trois projets, c.à d. Moniuschko, Elektra et Zorba le Grec, votre production Aida m'intéresse beaucoup. J'aimerais bien réaliser cette production encore entre fin septembre et décembre 94. Je vous prie de me faire des propositions de dates, prix etc concernant cette production.

Veuillez agréer, Monsieur le Directeur Général, cher ami, l'expression de ma parfaite considération.

Jean-Pierre COMES
Directeur

Monsieur Mikis THEODORAKIS
Athènes
GRECE

Luxembourg, le 27 janvier 1994

Cher Maître,

C'est un grand plaisir pour moi qu'après de longs pourparlers Monsieur Slawomir Pietras, directeur général du Teatr Wielki de Varsovie, a donné son accord concernant une co-production de votre dernier chef-d'oeuvre Electra pour 95 où Luxembourg sera ville européenne de la culture.

La création Electra sera l'élément-phare de la programmation lyrique. La date prévue pour une avant-première à Varsovie est le 22 avril 1995 et la date pour la première à Luxembourg les 2, 3, 4, 5 et 6 mai 95. En plus des représentations d'Elektra, nous présenterons également votre ballet Zorba le Grec les 7, 8 et 9 mai 95.

Une reprise d'Elektra et de Zorba le Grec est prévue à Luxembourg deux mois plus tard entre le 26 et 28 juillet pour fêter à la date près votre 70e anniversaire.

J'attends le retour de Monsieur Jacques Lhardt qui est actuellement en vacances pour finaliser ensemble avec lui et le Teatr Wielki de Varsovie, tous les détails concernant cette co-production.

Vous trouverez en annexe la lettre de Monsieur Slawomir Pietras concernant sa confirmation.

Veuillez agréer, cher Maître, l'expression de ma parfaite considération.

Jeannot COMES
Directeur

Veuillez trouver en annexe :
- copie du fax de mons. Pietras
- copie de ma lettre pour M. Pietras

théâtre
municipal
luxembourg

téléphones:
administration 4796-2710/11
caisses 47 08 95
fax: 46 57 77
rond-point robert schuman
L-2525 luxembourg

Message telefax

Veillez svpl nous contacter par téléphone si vous n'avez pas reçu le nombre de pages indiqué

Attn. de: *R. Theodorakis*

Date: *27/01/94* Heure:

Exp: *J. Comtes / Luxembourg* Total de pages
incluant cette feuille: *4*

Ref: *Création Electra 1995*

Message:

R. Theodorakis,
Veillez trouver ci-joint
les dernières informations
concernant "Electra"
Je vous en souhaite bonne
réception

Amicalement

Flora

TO: Mr. Jacques LHardit

Athens, 29.1.94

Dear Jacques,

I was very glad to receive a fax with the news about "ELECTRA"-Opera performances in cooperation between Luxemburg and Teatr Wielki and I'd like to send you my warmest thanks and congratulations.

Since we have secured what was the most important, we can explore every avenue for other simultaneous performances in Europe and in America.

I think, we stand to lose nothing, if you could contact Metropolitan Opera. Concerning Greece, you should send a letter to the Greek Minister of Tourism, Mr. Livanos suggesting him "ELECTRA" performance first of all in Epidaurus and in the second place in Herode Atticus Theater for the Summer of 1995.

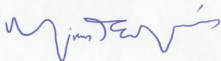
After the Minister will have got your letter, which you will send also to me, we'll be able do something from here to support your suggestion.

And something else: I'd like to know as soon as possible the cast for the performances. Soloists, conductor, stage directors, stage-designers etc. and any other details. It is also very important for me to know, when the rehearsals will start, so that the orchestra material will be ready in time.

We should also think from now on about the recording and tele-recording of the Opera, maybe in cooperation with a big international company.

I'd like to know your opinion about all this. I'm waiting for your news. And thank you once more.

Your's,

Josette L'HARDIT

à Mikis THEODORAKIS

Cher mikis,

Jacques vient de m'appeler de
Luxembourg: Après discussion hier
avec René, il attend de tout urgence
un fax qu'elle devrait lui adresser
au: 19 352 4024 27.

Pourriez-vous le lui envoyer sans
faute avant midi aujourd'hui!
Je vous embrasse tous et vous dis
à bientôt.

Josette

ΠΡΟΣ τον κ. Ιωάννη Αλαφούζο

Αθήνα, 23.3.94

Αξιότιμε κ. Αλαφούζο,

Μετά την προ καιρού προφορική μας συνομιλία, θα ήθελα να σας γνωστοποιήσω και εγγράφως τα εξής:

Το κράτος του Λουξεμβούργου, το οποίο το 1995 θα είναι πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης και επ' ευκαιρία του γεγονότος αυτού προετοιμάζει σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων μεγάλης καλλιτεχνικής σημασίας, παρήγγειλε στον Μίκη Θεοδωράκη τη σύνθεση ενός νέου συμφωνικού έργου, το οποίο να παρουσιασθεί εκεί εγκαινιάζοντας τις εκδηλώσεις αυτές.

Κατόπιν τούτου ο Μίκης Θεοδωράκης έγραψε τη νέα του Όπερα ΗΛΕΚΤΡΑ, βασισμένη στην τραγωδία του Σοφοκλή, σε λιμπρέτο του Σπύρου Ευαγγελάτου και μετάφραση του Κώστα Γεωργουσόπουλου.

Παράλληλα, πρόθεση των αρχών και γενικά των υπευθύνων και των οργανωτών στο Λουξεμβούργο είναι, με την πανηγυρική αυτή εκτέλεση της ΗΛΕΚΤΡΑΣ, να τιμήσουν τον Μίκη Θεοδωράκη με αφορμή την επέτειο των 70ών γεννεθλίων του.

Έτσι το έργο θα παρουσιασθεί τέλη Απριλίου σε πρώτη παγκόσμια εκτέλεση στη Βαρσοβία από το θέατρο WIELKI (Όπερα της Βαρσοβίας), που έχει αναλάβει την όλη παραγωγή (χορωδία, ορχήστρα, σολίστ, διευθυντή ορχήστρας, σκηνοθέτη, σκηνογράφο κ.λ.π.) και αμέσως μετά, πρώτες μέρες Μαΐου, με τους ίδιους ακριβώς συντελεστές, θα γίνουν άλλες πέντε παραστάσεις στο Λουξεμβούργο. Ακολούθως θα παρουσιαστεί στην Ευρώπη, σε 100 περίπου παραστάσεις, όπως έχουν δηλώσει οι οργανωτές (εταιρεία IKARUS).

Κατά την προφορική μας συνομιλία είχαμε εξετάσει το ενδεχόμενο να αναλάβετε κατ' αποκλειστικότητα την τηλεοπτική - ραδιοφωνική κάλυψη της παραγωγής αυτής, αγοράζοντας τα δικαιώματα από τους οργανωτές, υπό τις προϋποθέσεις που θα συμφωνηθούν μεταξύ σας (οικονομικοί όροι, χρονική διάρκεια αποκλειστικότητας, χώρες με τα δίκτυα των οποίων θα μπορείτε να συνεργασθείτε κ.λ.π.), ώστε να έχετε τη δυνατότητα αναμετάδοσης

της παραγωγής από το δικό σας δίκτυο αλλά και εκμετάλλευσής της με πώληση, ενοικίαση κ.λ.π. σε ξένα δίκτυα.

Όπως έχετε διαπιστώσει, πρόκειται για μια μεγάλη παραγωγή, η οποία έχει κινήσει το ενδιαφέρον σημαντικών ξένων δικτύων, όπως το RTL, που έχει ήδη εκφράσει την επιθυμία του να αναλάβει την κάλυψη.

Επειδή προηγήθηκε η μεταξύ μας συνομιλία, θα θέλαμε να έχουμε πρώτα τη δική σας απάντηση, αν είναι δυνατόν μέχρι 1ης Απριλίου, διότι επερίζει η ολοκλήρωση του όλου προγραμματισμού.

Μετά τιμής,

Μαργαρίτα Θεοδωράκη

THEATRE DE WIELKI

Athènes 29.3.94

Plusieurs solistes avait été retenu par l'auteur Mr. Mikis Theodorakis pour interpreter les différents rôles d'Electra. Compte tenu des négociations en vue du montage de l'opéra entre la société Icarus et le Théâtre de Wielki, je vous adresse la liste des artistes leurs noms et numero de téléphone, afin que vous puissiez vous mettre en relation avec eux

Evangelatou Daphni - Electra 6475738- Athenes-Grece
004989/1507019- Allemagne

Terzakis Zachos- Orestis- 0049/913262246 - Allemagne
Beris Stamatis- Piladis-baryton-5612675-Athenes-Grece
Voutsinos Frangiskos -Pedagogue-bass-6464155-6130059
Athenes-Grece

Zappa Neni-Clytemnistre-contralto-6455551-6523006
Hatzisimos Vangelis -Algistos-baryton -4175786
Oikonomou Katerina - Chrysotheme-alto-00392-48303465
Milano-Italy

Bien entendu ceci est une proposition et non une obligation imposé par l'auteur.

J'attends que vous me mettiez au courant assez rapidement. Nous vous conseillons de les contacter assez rapidement compte tenu de leur planning et des engagements actuels pour l'année prochaine(1995)

Amicalement

associee d'Icarus

Margarita Theodorakis

ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΑ

Θα προσπαθήσω να εξηγήσω το νόημα της προσπάθειάς μου να γράψω μουσική επάνω σε κείμενα του Ευριπίδη και του Σοφοκλή - τη ΜΗΔΕΙΑ και την ΗΛΕΚΤΡΑ.

Τι σημαίνει να γράφεις σήμερα Όπερα - κι ας την ονομάζω Λυρική Τραγωδία. (Κακά τα ψέματα, όποιο όνομα κι αν δώσεις κι όσες καλές προθέσεις κι αν έχεις, αυτή η μορφή έχει περάσει στο λαό σαν Όπερα. Κι ας μην έχουν πολλή σχέση μεταξύ τους οι "Όπερες" του Βέρντι μ'αυτές του Βάγκνερ ή του Ντεμπουσώ. Κι ας δίνουν οι συνθέτες, όπως λ.χ. ο Πουτσίνι, όπως κι εγώ τον προσδιορισμό "Λυρική Τραγωδία").

Όμως αυτό τί δείχνει; Μας δείχνει, νομίζω, ότι η πιο φυσική μορφή μουσικής είναι το τραγούδι με συνοδεία οργάνων. Είναι μια μελωδία, που όταν τη συνοδεύουν λαϊκά όργανα είτε ένα πιάνο, τότε το είδος το αποκαλούμε τραγούδι είτε Lied -όταν τη συνοδεύει συμφωνική ορχήστρα είτε ορχήστρα και χορωδία, τότε το ονομάζουμε Ορατόριο, Καντάτα ή Όπερα.

Όμως μέσα απ'αυτή την ομοιομορφία υπάρχουν διαφορές, που τις προσδιορίζει η θεματολογία, η φύση της μελωδίας και της αρμονίας, η χρήση των οργάνων και των φωνών.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, ότι η συμφωνική ορχήστρα, καθώς και η "γραμματική" της έντεχνης μουσικής (Αρμονία-Αντίστιξη) γεννήθηκαν στην Ευρώπη από τον Μεσαίωνα και πέρα. Έτσι για μας τους συνθέτες της "περιφέρειας" το πρώτο πρόβλημα που τίθεται, είναι να δείξουμε, πως η χρήση των ηχητικών κανόνων και μέσων της Κεντρικής Ευρώπης αποτελεί ένα μέσον -μια καθαρά υλική υποδομή- που τη χρησιμοποιούμε, για να χτίσουμε ένα μουσικό έργο με δική του ψυχή και μορφή. Τήν ψυχή και τη μορφή της δικής μας, όχι μόνο της μουσικής αλλά και πιο γενικά της πνευματικής, καλλιτεχνικής και ιστορικής παράδοσης.

Ως Έλληνας συνθέτης νοιώθω, ότι έχω μια ιδιαίτερη σχέση με την τραγωδία -το τραγικό. Και δεν είναι μόνο η αναπόφευκτα στενή σχέση που έχουμε από την εφηβεία μας με τα αρχαία κείμενα. Είναι παράλληλα η συνέχιση του τραγικού πνεύματος, όπως οι νεοέλληνες εξακολουθούν να το βιώνουν, δείχνοντας ότι ως άτομα και ως λαός εμπλέκονται ενεργητικά με τη Μοίρα στη ζωή τους, με τον α ή τον β τρόπο.

Στην πρόσφατη ιστορία της χώρας μου υπάρχει μια σειρά γεγονότων, που δεν μπορεί να τα εξηγήσει κανείς λογικά. Αυτό σε οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι οι Μεγάλες Σκιές, που κατοικούσαν πάντα στην Ελλάδα, εξακολουθούν να ζουν αλλάζοντας μορφές και ενέργεια και να παρεμβαίνουν οδηγώντας τις εξελίξεις από δρόμους, που μόνο αυτές γνωρίζουν, προκειμένου να μη σταματήσει ποτέ η Δοκιμασία, ώστε η Ψυχή και η Διάνοια να παραμένουν άγρυπνες και όρθιες.

Δεν πρέπει να υπάρξει εφησυχασμός, γιατί αυτό θα σημαίνει το τέλος του Ανθρώπου. Νά γιατί μορφές όπως η Μήδεια και η Ηλέκτρα αποτελούν πρότυπα μέσα σ'αυτή την τραγική κλίμακα αξιών μιας συνεχιζόμενης τραγωδίας, που έχει επιβάλει τον ψυχικό πόνο σαν τη μοναδική διέξοδο προς την κάθαρση κι από και προς τη Λύτρωση.

Ο πυρήνας της τραγωδίας έγκειται στο γεγονός, ότι όλα τα εμπλεκόμενα πρόσωπα έχουν δίκιο. Επομένως η σύγκρουση γίνεται ανάμεσα σε δύο ισοδίκαια και γι' αυτό ισοδύναμα μέρη, οδηγώντας σε αδιέξοδο, που καλείται συχνά να λύσει ο από μηχανής Θεός. Αυτή είναι η διαφορά της από το γουέστερν, όπου το δίκιο το έχει πάντα ο σερίφης, δηλαδή το κοινωνικό δίκαιο κι έτσι από την αρχή του έργου ξέρουμε, ποιός θα τιμηρηθεί και προ παντός χαϊρόμαστε εκ των προτέρων γι' αυτό. Έτσι το γουέστερν δεν βάζει σε καμιά δοκιμασία τον θεατή. Δεν του θέτει κανένα δίλημμα ή προβληματισμό. Και το πιο σπουδαίο, τον αφήνει αδιάφορο για τη μοίρα των ηρώων.

Το αντίθετο συμβαίνει με την τραγωδία. Η Ηλέκτρα έχει δίκιο, γιατί η μάνα της σκότωσε τον πατέρα της. Η Κλυταιμνήστρα έχει δίκιο, γιατί ο Αγαμέμνων σκότωσε την Ιφιγένεια, την κόρη της. Ο Ορέστης έχει δίκιο, γιατί πρέπει να εκδικηθεί τη σφαγή του πατέρα του. Όμως και οι Ερινύες έχουν δίκιο, γιατί τίποτα δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη μητροκτονία. Στο τέλος η Ηλέκτρα και ο Ορέστης συνειδητοποιούν, ότι έζησαν σαν όργανα της Μοίρας, που αφού τους χρησιμοποίησε όπως εκείνη ήθελε, τώρα τους εγκαταλείπει άδειους σε χάρια των Εριννύων. Ναι, όμως η Ηλέκτρα, έζησε μια ζωή αντίξια της ανθρώπινης φύσης, γιατί έγινε εκλεκτή της Μοίρας, που την υπέβαλε σε μια συνεχή Δοκιμασία. Έτσι μόνο εξασφαλίζεται η πνευματοποίηση, η θεοποίηση του ανθρώπου. Με τον αδιάκοπο ψυχικό πόνο, με την ακατάπαστη δίψα να εκπληρώσει ένα ΠΡΕΠΕΙ. Το "πρέπει", το Χρέος όσο περισσότερο ακονίζει την ανθρώπινη ψυχή, της δίνει φως και λάμψη, την πλησιάζει προς το κέντρο της Παγκόσμιας Αρμονίας, απ' όπου απορρέουν οι θεμελιώδεις Νόμοι και ανάμεσά τους ο κυριώτερος, ο σεβασμός των ορίων, που χωρίζουν και ταυτόχρονα συνδέουν τη Ζωή με το Θάνατο. Όποιος τα αγνοήσει, είναι βλάσφημος και οφείλει να τιμηρηθεί...

Ο Χορός λειτουργεί σαν βασικό Κύτταρο Αρμονίας- κρίκος, που συνδέει τη θεία Αρμονία με την ανθρώπινη Μοίρα, τη Νομοτέλεια της Ζωής και του Θανάτου, του Καλού και του Κακού.

Στο βιβλίο μου "ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ" περιγράφεται το πλαίσιο της Δοκιμασίας, που μας επεφύλαξαν οι θείοι Νόμοι στον τελευταίο μισό αιώνα... Το μόνο στοιχείο που είχε μείνει όρθιο, ήταν ο Χορός. Δηλαδή ο ανώνυμος λαός, φορτισμένος από ηλεκτρικές εκκενώσεις της ιστορίας πολλών μεγαβάτ.

Αυτός ο Λαός-Χορός, του οποίου κι εγώ υπήρξα ένα κύτταρο, είχε ως βασική του εγκόσμια έκφραση το ΤΡΑΓΟΥΔΙ. Είναι τυχαίο τάχα, ότι μέσα απ' τους αιώνες η λέξη μας έφτασε άφθαρτη; ΤΡΑΓΩΔΙΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ. Δηλαδή η ΩΔΗ στον ΤΡΑΓΟ. Και τράγος φυσικά είναι μια απ' τις μεταμορφώσεις του Διονύσου.

Νά γιατί στην πρώτη μου όπερα "ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ" προσέθεσα τον υπότιτλο "Μεταμορφώσεις του Διονύσου" ανοίγοντας ένα νέο κεφάλαιο στη μουσική μου δημιουργία: το θρησκευτικό. Θρησκευτικό δράμα αποκαλώ τον κύκλο τραγουδιών "ΔΙΟΝΥΣΟΣ", που συνέθεσα παράλληλα με την όπερα.

Με τον προσδιορισμό "θρησκευτικό" εννοώ την προσπάθεια σύνδεσης των θνητών με το Συμπαντικό Κέντρο Αρμονίας και μεταφοράς του Νόμου της Συμπαντικής Αρμονίας στις σχέσεις μεταξύ των θνητών, έτσι που να μεταμορφωθούν σε όργανα της Μοίρας, σε Σύμβολα, που καθώς φορτίζονται

όλο και πιο πολύ από τη θεία βούληση, είναι προορισμένα να εκραγούν, αφού πρώτα περάσουν όλα τα οδυνηρά στάδια της Δοκιμασίας, του αβάσταχτου ψυχικού μαρτυρίου.

Τέτοια πρόσωπα θνητών πλημμύρισαν την πατρίδα μου κατά τη διάρκεια της ξένης κατοχής (1940-44), του εμφυλίου πολέμου (1946-47), της μετεμφυλιακής εποχής (1950-67), που οδήγησε στη Χούντα (1967-74) και από και στη νέα δοκιμασία της απομυθοποίησης, που σημαίνει απλά διαδικασία απόρριψης του εθνικού χαρακτήρα, χωρίς τον οποίο οι έλληνες οδηγούνται προς το ΤΙΠΟΤΑ.

Η κρίσιμη δεκαετία αυτής της διαδικασίας, δηλαδή της αφελληνοποίησης, υπήρξε η δεκαετία του '80. Εξ ου και η στροφή μου προς το θρησκευτικό δράμα. Δηλαδή την εθνική, θά 'λεγα, θρησκεία, μιας και η θεωρία μου για το Συμπαντικό Κέντρο Αρμονίας συμπίπτει απολύτως με τους Ελληνικούς Μύθους.

Η επίκληση στο ΔΙΟΝΥΣΟ γίνεται σε μια στιγμή, κατά την οποία η Εξουσία θίγει τη ρίζα των ελλήνων, την θείαν Άμπελον, αυτή που μας χάρισε επί χιλιετίριδες την θείαν Μέθη.

Η πολιτική μου ανάμειξη προς το τέλος αυτής της δεκαετίας μπορεί να εξηγηθεί σαφώς για όποιον έχει διαβάσει το λιμπρέτο του "ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ". Εκεί ονοματίζω σαφώς τους Νέους Εξουσιαστές, τους θύτες του Ποιητή, τους παρουσιάζω δε αυτοπροσώπως. Μόνο τυφλοί και κουφοί μπορεί να αγνοούν ένα τέτοιο ξεκάθαρο μήνυμα.

Η αμέσως μετά τον ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ προσφυγή μου στη ΜΗΔΕΙΑ, για να ακολουθήσει η ΗΛΕΚΤΡΑ, έγινε εν γνώσει μου, ότι η ουσία του μηνυμάτος μου αυτού θα παρέμενε άγνωστη στους δοκιμαζόμενους συμπατριώτες μου. Αφού μια απ' τις συνέπειες της διαδικασίας του αφελληνισμού είναι να μην κατανοούν πια κάθε τι το ελληνικό με τη διαχρονική έννοια της σύγχρονης παρουσίας και παρεμβολής των Μύθων στη ζωή μας, με πρώτο θύμα το τραγούδι, δηλαδή τον νεοελληνικό "Χορό".

Πράγματι, κάτι πρωτοφανές σε Τραγωδία, ο Χορός μέσα στην τελευταία δεκαετία στη Χώρα μου απεχώρησε, αφήνοντας άδεια την Εθνική Σκηνή. Έτσι οι Πρωταγωνιστές-Εξουσιαστές από μυθικά σύμβολα μεταβάλλονται προοδευτικώς σε κλόουν. Έτσι η Τραγωδία γίνεται καρικατούρα τραγωδίας. Όχι κωμωδία. θά 'λεγα, μια τραγική φάρσα, της οποίας θύματα είναι όλοι οι νεοέλληνες.

Επομένως από συμπάσχων και συμμετέχων στο κοινό δράμα μεταβάλλομαι σιγά-σιγά σε παρατηρητή. Δε μου απομένει παρά ο εαυτός μου, που όμως για να μην ξηραθεί μέσα στην τρομακτική μοναξιά, προσφεύγει στις σκιές του παρελθόντος. Έτσι αποφασίζω, σε μια προσπάθεια φυγής προς το μέλλον, να γράψω τα απομνημονεύματά μου, που με οδηγούν στην καρδιά της νεοελληνικής τραγωδίας, συντροφιά με τους νεότερους μυθικούς ήρωες και προ παντός το Χορό-Λαό, σε στιγμές θείας έξαρσης μέσω της Δοκιμασίας. Κι ακόμα παράλληλα να προσφεύγω στον Ευριπίδη και το Σοφοκλή, που με βοηθούν να συναντήσω τα αιώνια σύμβολα αυτής της βιωμένης από τους νεοέλληνες τραγωδίας, τη Μήδεια, τον Ιάσωνα, τον Κρέοντα και το Χορό των γυναικών της Κορίνθου -την Ηλέκτρα, την Κλυταιμνήστρα, τον Ορέστη, τον Αίγισθο, το Χορό των γυναικών και των ανδρών του Άργους.

Κατοικώ σήμερα σ'αυτά τα μέρη. Στην Αθήνα, απέναντι απ'την Ακρόπολη, ίσως στα θεμέλια του σπιτιού μου, να βρίσκονταν άλλοτε οι κατοικίες των αθηναίων τραγικών. Στην Κόρινθο και δυό βήματα απ'το Άργος, δεν νομίζω ότι οι σημερινοί κάτοικοι θα υποψιάζονται καν την παρουσία των Θεών και των Ημιθέων, που εξακολουθούν να κινούν τα νήματα της Μοίρας της Μήδειας και της Ηλέκτρας.

Εγώ όμως τους αισθάνομαι κάθε στιγμή. Ποιός οδήγησε τάχα το μικρό ιστοφόρο, με το οποίο κάνω τους θαλάσσιους περιπάτους μου στον Κορινθιακό, πριν δυό χρόνια ακριβώς (1992), όταν συνέθετα την "ΗΛΕΚΤΡΑ" και είχα πρόβλημα με την είσοδο της Κλυταιμνήστρας, ποιός παρέσυρε το ιστοφόρο στο βάθος της θάλασσας, ποιός έστειλε συνεχώς αντίθετους ανέμους, που με απομάκρυναν όλο και πιο πολύ απ'την ξηρά, ποιός κρυβόταν πίσω απ'τη Σελήνη, που έπαιξε με τα σύννεφα;

Και όταν ήλθε η Νύχτα και αφού πρώτα μου αποκαλύφθηκε με κάθε λεπτομέρεια η Σκηνή της Κλυταιμνήστρας, τη στιγμή που ερευνητικά έμαχνα να δω το πρόσωπό της πίσω απ'τη Σελήνη, ποιός έστειλε τους δυό ψαράδες, για να με συναντήσουν και να με σώσουν;

Ξεκινώντας απ'την ταυτολογία ΤΡΑΓΩΔΙΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ, η όπερα δεν μπορεί παρά να είναι ένα συνεχές τραγούδι. Στο παρελθόν έδωσα την ονομασία "Τραγούδι-Ποταμός" σε συνθέσεις στις οποίες η ροή της μελωδίας - κατά το βυζαντινό πρότυπο- έφτανε από είκοσι έως σαράντα συνεχή λεπτά της ώρας.

Όμως η Λυρική Τραγωδία ή Όπερα διαφέρει από τη φόρμα Τραγουδι-Ποταμός κατά το ότι υπηρετεί τον Μύθο, ότι υπάρχει μια νέα διάσταση, η δραματική, που εκφράζεται από την ύπαρξη δύο βασικών στοιχείων, των Ηρώων του Δράματος και του Χορού.

Εάν μεταφέρομε τον πυρήνα του δράματος στην ουσία της δοκιμασίας προβάλλοντας τους Ήρωες προς το διηγετικές, προς το Άπειρο. Αν θεωρήσουμε τον Χορό διαχρονικό, δηλαδή σύγχρονο. Αν με δυό λόγια ταυτιστούμε με τον τόνο και την Δοκιμασία των Ηρώων, ενώ παράλληλα αισθανθούμε, πως είμαστε κι εμείς ένα κύτταρο του Χορού. Τότε υπ' αυτές τις προϋποθέσεις, η ΜΗΔΕΙΑ και η ΗΛΕΚΤΡΑ μπορεί να λειτουργήσουν σήμερα σαν φορείς μιας σύγχρονης θρησκευτικής ιεροτελεστίας, δηλαδή μιας προσπάθειας, με σύγχρονα εκφραστικά μέσα, να ενωθούνε πνευματικά και ψυχικά με τους ποδοπατημένους απ'το σημερινό κοινωνικό γίγνεσθαι Νόμους της Παγκόσμιας Αρμονίας.

Νά γιατί για όσο διάστημα τα έργα αυτά θα παίζονται συμβατικά και θα αντιμετωπίζονται εξ ίσου συμβατικά απ'το κοινό, σαν οποιαδήποτε έργα ρουτίνας, δεν μπορεί να εκπληρώσουν τον προορισμό τους.

Ένα καθαρά μουσικό-καλλιτεχνικό ενδιαφέρον δεν καλύπτει τον πυρήνα τους, που είναι βασικά θρησκευτικός, με την έννοια που έδιδε στο θείο ο Αισχύλος και ο Σοφοκλής. Μόνο η πλήρης ταύτιση του ακροατή με τους δοκιμαζόμενους ήρωες θα δικαιώνει την προσπάθεια.

Για να γίνει όμως κάτι τέτοιο, πιστεύω, ότι θα περάσουν πολλά χρόνια, έως ότου ωριμάσουν οι νοοτροπίες -αν φυσικά πιστέυω ωριμάσουν.

Κορινθία, 18.VI.94

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

ΗΛΕΚΤΡΑ
Λυρική Τραγωδία

ΣΚΗΝΟΘΕΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Η Ηλέκτρα είναι η Εκλεκτή. Αυτή που έχει επιλέξει ο Νόμος της Παγκόσμιας Αρμονίας, που στην αρχαιότητα της έδιναν ονόματα Θεών. Όπως ο Απόλλων, ο προστάτης του Ορέστη, αυτός που θα τον οδηγήσει ως το τέλος. Άλλο όνομα είναι η Μοίρα.

Επομένως οι Μυκήνες, όπου εξελίσσεται το δράμα, θα πρέπει να έχουν μετουσιωθεί σ'ένα μαγικό υπερκόσμιο τόπο λουσμένο από το μυστικό φως, που εκπορεύεται μέσα από τα βόθρα του Γαλαξία.

Αυτή η ενόπτια ανάμεσα στα επίγεια και στα υπερκόσμια θα πρέπει να είναι πάντοτε παρούσα και έντονη.

Το κλειδί της πεμπουσίας της Ηλέκτρας βρίσκεται στα λόγια του Χορού στη Β' Πράξη:

"Μα προδομένη στο σάλαγο μέσα
η Ηλέκτρα μονάχη
πάντα θρηνεί η δόλια
και δέρνεται
και δε φοβάται το θάνατο
Γενναίο τόσο φύτρωσε ποτέ άλλο βλαστάρι;
Κανένas μεγαλόψυχος, παιδί μου, δε θέλει
να ντροπιάσει τη γενιά του
πεθαίνοντας ανώνυμος
Όπως κι εσύ προτίμησες
να φορτωθείς το θρήνο
και τα κουρέλια ντύθηκες
να φορτωθείς όνομα διπλό
σοφή και φρόνηση με μίας να γίνεις.
Σε θυμήθηκα στη μαύρη σου τη μοίρα
της φύσης τους νόμους να κρατάς
και του Διός με φρόνηση να τιμάς
το σέβας.

Πίσω απ'αυτές τις λέξεις και φράσεις-κλειδιά κρύβεται επίσης η μυστική πεμπουσία του δράματος.

Και πρώτ'από όλα βλέπουμε, πως η Ηλέκτρα επελέγη, είναι η εκλεκτή για να κρατά τους Νόμους της Φύσης δηλαδή της Συμπαντικής Αρμονίας. Να τιμά με φρόνηση τον ίδιο το Νόμο, δηλαδή το Δία. Ολ' αυτά συνθέτουν τη "μαύρη της μοίρα".

Η μοναξιά, Ο θρήνος, Η γενναιότητα, Η περιφρόνηση του θανάτου, Η σοφία και η φρονιμάδα. Και η Φιλοδοξία, γιατί η ανωνυμία ντροπιάζει τη γενιά της.

Από και και πέρα, με κέντρο την Ηλέκτρα, όλοι και όλα χρησιμοποιούνται από το Νόμο, για να ωριμάσει και να ολοκληρωθεί ο τραγικός κύκλος, του οποίου η λύση, δηλαδή ο φόνος των δύο φονιάδων, αντί για να κλείσει, οδηγεί σε ένα νέο τραγικό κύκλο, υπογραμμίζοντας έτσι, ότι δεν υπάρχει Τέλος και ότι κάθε Τέλος είναι μια νέα Αρχή. Ο Συμπαντικός χρόνος είναι άχρονος. Το ίδιο και ο ανθρώπινος θρήνος, η μοναξιά και η γενναιότητα δεν έχουν τέλος για τον Εκλεκτό, τον Σημαδεμένο, αυτόν που τόλμησε, μπόρεσε και αξιώθηκε να βρει δρόμους επικοινωνίας με τον Συμπαντικό Νόμο της Αρμονίας.

Όργανα είναι και συμπεριφέρονται σαν Όργανα της Μοίρας-Νόμου- Διός- Απάλλωνος ο Ορέστης, η Κλυταιμνήστρα, ο Αίγισθος, Ο Χορός ταυτίζεται με το Νόμο. Είναι η όραση, ο νους, η ψυχή και η φωνή του. Επομένως θα πρέπει από κάθε άποψη να τονιστεί ο υπερφυσικός χαρακτήρας του Χορού.

Ο Συμπαντικός Νόμος είναι άυλος. Ατρόσωπος. Εμείς όμως θα πρέπει να προσπαθήσουμε να τον "δούμε"... Πώς; Ίσως με φωσφορίζοντα Μόρια, ακτίνες με υπερκόσμους χρωματισμούς. Επομένως έχουμε να κάνουμε με δύο πρόσωπα, που βρίσκονται σε διαρκή επικοινωνία με το Συμπαντικό Κέντρο: την Ηλέκτρα και το Χορό.

Σκηνοθετικά, σκηνογραφικά και προπαικώς φωτιστικά θα πρέπει να τονίζεται αυτή η διαφοροποίηση ανάμεσα στους κοινούς θνητούς και τα όργανα της θείας βούλησης. Την Ηλέκτρα και το Χορό απ'την μια πλευρά κι απ'την άλλη όλους τους άλλους.

Από την άποψη του τοπίου-σκηνοικού, ο Βράχος των Μυκηνών μπορεί να θεωρηθεί ως μετεωρίτης, ως λίθινο διαστημόπλοιο, που άραξε στον Πλανήτη Γη. Είναι "ζωντανό", εναργές, σε διαρκή επικοινωνία με τους μουσικούς Νόμους του Σύμπαντος.

Από την άποψη την ενδυματολογική οι ελληνικές ενδυμασίες της κλασικής εποχής είναι οπωσδήποτε οι πλέον διαχρονικές, διαστημικές, συμπαντικές και επομένως σύγχρονες.

Ο Συμβολισμός θα πρέπει να είναι εσωτερικός. Στη Σκηνή τα πρόσωπα και ο Χορός έχουν σάρκα και οστά. Είναι άνθρωποι. Υπήρξαν. Εστω και μέσα στο Μύθο. Ο Σοφοκλής τους αντιμετώπισε σαν τραγικά πρόσωπα υπογραμμίζοντας μάλιστα τις ανθρώπινες διαστάσεις τους, τις αδυναμίες, τους φόβους, τους υπολογισμούς, τα πάθη, την αγάπη, τα μίση και την απόγνωση τους. Όλη η κλίμακα των ανθρώπινων αισθημάτων υπάρχει στο κείμενο.

Η μουσική προσπαθεί να το ακολουθήσει και να το εκφράσει, να το προβάλει με τα δικά της μέσα. Είναι βασικά η μουσική του Αργού, δηλαδή των Ελλήνων. Δηλαδή ελληνικό μέλος, στηριζόμενο στην Αρμονία, της οποίας οι Νόμοι είναι διάχυτοι μέσα στα ελληνικά τοπία. Η Αρμονία, που απορρέει από την ελληνική φύση, αντανακλά τους συμπαντικούς αρμονικούς νόμους.

Η ανώτατη βαθμίδα αυτής της Αρμονίας είναι το Μέλος, δηλαδή το Τραγούδι-ουσία του τραγικού. Δηλαδή της υπέρβασης, που χαρακτηρίζει τις βακχικές γιορτές.

Συνοπτικά θα πρέπει να βρεθεί η ισορροπία ανάμεσα στο γήινο και στο θείο. Στον ρεαλισμό και στον συμβολισμό. Στο ανθρώπινο και στο υπεράνθρωπο. Στη Γη και στο Σύμπαν.

Ίσως η **Λυρική Τραγωδία** να μην είναι τίποτε άλλο παρά ένα όνειρο. Σημασία έχει να μπορέσουμε να οδηγήσουμε τον θεατή-ακροατή στην Εξαρση. Σε κάθε στιγμή το **Μαγικό Στοιχείο** θα πρέπει να είναι παρόν, ώστε να μην καταρρακωθούμε σε μια συμβατική μουσική παράσταση. Ας δούμε τη **Λυρική Τραγωδία** σαν ένα βηρσκειτικό δράμα, όπου ο Θεός (και οι Θεοί) για πρώτη φορά είναι ορατοί, καθώς ενώνονται τα σύνορα μεταξύ της Γης και του Απείρου.

Αυτό μου δίνει την ιδέα για μια στιγμιαία μεταβολή της Σκηνης -με φωτισμούς κ.λ.π.- σε πλατφόρμα, που ταξιδεύει στο Σύμπαν. Οπως οι εικόνες με τους αστροναύτες, που κολυμπούν ελεύθεροι στο κενό κι από κάτω τους πελώρια η καμπύλη της Γης. Εμείς θα "ταξιδεύουμε" μέσα στην αστρική ουσία, ανάμεσα στους Γαλαξίες.

ΠΡΑΞΗ Α'Σκηνή 1

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ - ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ

Λυκαυγές. Περισσότερο σκοτάδι από φως. Ο συνεχής ρυθμός υποδηλώνει κάποια αόρατη λιτανεία Σκιών. Όλο το δράμα των Ατρείδων ξανάρχεται στη μνήμη μας στηριζόμενο επάνω σ'αυτών τον ιεροτελεστικό ρυθμό. Εισερχόμεθα και παίρνουμε επαφή με τον Συμπαντικό ρυθμό στην Παγκόσμια Αρμονία. Στον σκοτεινό ουρανό ορισμένα σημάδια -φωτοσκιάσεις, πέρασματα κομητών- πρέπει να οδηγούν στην ανίχνευση του Κέντρου, του Νόμου-Διός, της Παγκόσμιας Αρμονίας.

"Τώρα αντικρύξεις τη Χρυσή Μυκήνα": μπορεί να δώσει ιδέες στον σκηνογράφο και στον φωτιστή.

Ορέστης: "Ο Φοίβος μίλησε": ανάμεσα στη φανταστική λιτανεία των Σκιών του Μύθου των Ατρείδων εμφανίζεται ο πρώτος Θεός, ο Απόλλων. Η φωσφορίζουσα παρουσία του είναι προέκταση κάποιων ουρανίων φαινομένων.

Πυλάδης: "Δεν θα σ'αναγνωρίσουν...". Από το σημείο αυτό υπάρχει προσνέωση. Όλα γίνονται περισσότερο γήινα. Ρεαλιστικά. Το σκηνικό φαίνεται τώρα πιο καθαρά. Το ίδιο και οι πρωταγωνιστές, που ως αυτό το σημείο ήταν περισσότερο ακιές.

Και πάλι με το DUETO μεταξύ Ορέστη και Πυλάδη "Εμείς τον τάφο του πατέρα θα στολίσουμε", όπου εμφανίζεται για πρώτη φορά το "θέμα των Μυκηνών": ξαναγυρίζουμε στον κόσμο των Σκιών, του Μύθου και της φωσφορίζουσας παρουσίας της αστρικής ουσίας.

Μετά τη θεελλώδη παρέμβαση του ΟΡΕΣΤΗ "Να φέρουμε με λόγια πλανερά...", ξαναρχίζει ο ρυθμός της λιτανείας των Σκιών, που πάνω της ξεδιπλώνεται με τρόπο ιεροτελεστικό το TRIO Πυλάδης-Ορέστης-Παιδαγωγός, που στο τέλος βγαίνουν απ'τη Σκηνή.

Στο τέλος του TRIO ακούγεται ο θρήνος της ΗΛΕΚΤΡΑΣ-interno. Ταυτόχρονα πίσω απ'τη σκιά του Παλατιού θα πρέπει να φανεί το Φως της Ηλέκτρας. Δηλαδή ο ειδικός φωτισμός, που θα τη συνοδεύσει σε κορυφαίες στιγμές.

Σκηνή 2

Όλο αυτό το μακρύ ορχηστρικό intermezzo έχει μεγάλη σημασία, γιατί δημιουργεί τον κόσμο της Μαγείας -της υπέρβασης- την αίσθηση της σύνδεσης του γήινου με το θείκό, με αποκορύφωση την παρουσία της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Στην παρτιτούρα υπάρχει η ένδειξη "ΞΗΜΕΡΩΝΕΙ". Πράγματι από το Λυκαυγές οδηγούμεθα προς το ζηνέρωμα. Δεν θα φτάσουμε όμως στο εκτυφλωτικό φως. Ο ήλιος δεν θα ανατείλει. Το φως θα γίνει περισσότερο έντονο, όμως πάντοτε μαγικό. Φωσφορίζον. Δεν υπάρχει πραγματικότητα.

Πρόσωπα και Χορός "κολυμπούν" μέσα στην Συμπαντική Αρμονία. Μουσική και φωτισμοί ανεβαίνουν παράλληλα και βαθμιαία, έως ότου φανεί το Φως της Ηλέκτρας-προτομπάς της γήινης εμφάνισής της (29).

"Καθάριο Φως..."

Αυτό το πρώτο τραγούδι της ΗΛΕΚΤΡΑΣ, που μας ξαναθυμίζει, για ποιό λόγο θα πρέπει να θρηνηί καθημερινά, μας οδηγεί στο θρήνο με την επίκληση της Περασφώνης.

Σκηνή 3

Είναι ένα τυπικό ΜΟΙΡΟΛΟΪ, σαν κι αυτά που ακούγονται ακόμα στη Μάνη της Λακωνίας. Ο ρυθμός οδηγεί σε κυκλικές κινήσεις και στροβιλισμούς

(από το 134 και μπρος). Η ίδια η ΗΛΕΚΤΡΑ, όταν δεν τραγουδά, αρχίζει να στριφουρίζει δίνοντας την αίσθηση της "μέθης". Το βλέμμα της καρφωμένο πάνω στα τρίσβαθα της γης.

Ο Χορός (πρώτα οι γυναίκες και μετά οι άντρες) αρχίζει να βγαίνει από το 36 και μετά.

Στο θέμα του θρήνου στροβιλίζονται, στο recitativo ακινητοποιούνται σαν αγάλματα. Στα λόγια "...πατέρα το φόνο. Και στείλτε μου τον αδελφό, γιατί..." στροβιλίζονται και μετά μαρμαρώνουν έως το 38, όπου μαζί με το τραγούδι αρχίζει ο ομαδικός χορός του θρήνου.

Οι άντρες μπαίνουν ορμητικά στο 41, πάντα με την ίδια κυκλική κίνηση, που σ'αυτούς μπορεί να είναι πιο αγόστροφη. Νά 'χει μεγαλοπρέπεια. Εδώ έχουμε αντρικό θρήνο και κάθε κίνηση πρέπει να παίρνει υπ'όψη της τη συγκεκριμένη μορφή του κάθε "χορωδού". Δηλαδή τη χλαμύδα, το ραβδί, τα γένεια κ.λ.π.

Σκηνή 4

Μετά τους στροβιλισμούς και πάνω στο 44 ο Χορός αντιδρά με βάση τις απαντήσεις της ορχήστρας στο Μονόλογο της Ηλέκτρας, για να πάρει σιγά-σιγά τις θέσεις που θα του επιτρέψουν να γίνει ένα συμπαγές Σώμα.

Στο 46 έχουμε την πρώτη παρέμβαση του Χορού. Ο Χορός, όπως είπαμε, είναι η προσωποποίηση του Νόμου της Παγκόσμιας Αρμονίας. Αν βρίσκεται στο πλευρό της ΗΛΕΚΤΡΑΣ, το κάνει γιατί τη θεωρεί όργανο και θύμα αυτού του ίδιου Νόμου.

Με βάση αυτές τις εκτιμήσεις ο Χορός, κάθε φορά που παρεμβαίνει, θα πρέπει να έχει ιερατικό-θρησκευτικό χαρακτήρα. Απευθύνεται τότε στον Ουρανό -όταν θέλει να επικοινωνήσει άμεσα με το Νόμο-Δία-Θεό, τότε στο κοινό -όταν θέλει να περάσει κάποιο λόγο διδακτικό, τότε στους πρωταγωνιστές -όταν νομίζει ότι θα πρέπει να παρέμβει άμεσα σε μια σκέψη ή σε μια απόφαση.

Σημασία πάντως έχει η συνεκτικότητα του, που πρέπει να μας δίνει την εντύπωση, ότι πρόκειται για ένα **ΕΝΙΑΙΟ ΣΩΜΑ**, για ένα ενιαίο, πολυπρόσωπο και πολυφωνικό Σώμα.

Κάθε φορά που επανέρχονται οι γνωστοί μας ρυθμοί και μοτίβα, πρέπει φωτιστικά και σκηνοθετικά να επανερχόμεθα στις προηγούμενες καταστάσεις. Όπως λ.χ. στο 50, όπου έχουμε το ρυθμό της Λιτανείας

ή στο 51, όπου ακούγεται το Μοτίβο των Μυκηνών 9/8

Στο 52 και πάλι Χορός. Αντιδράσεις έντονες με βάση τις απαντήσεις της ορχήστρας. Σχεδόν σπαστικές.

Στο 54 Μονόλογος - Τραγούδι της Ηλέκτρας. Οι αντιδράσεις του Χορού επάνω στο κείμενο "Νύχτα και δείπνα ανεπίπτα και φρίκη...", όπου επανέρχονται οι Σκιές των Ατρείδων.

Στο 57 πάνω απ'τον Χορό φυσάνε άνεμοι, που τον αναγκάζουν να κινείται σαν φρόκαλο προς όλες τις κατευθύνσεις. □Ολη αυτή η ξέφρενη κίνηση γίνεται, για να τον οδηγήσει να πει συντεταγμένος και συνεκτικός τα λόγια "Στη γειτονιά των δυνάτων καυγάδες μην ανάβεις" (58).

Η ένταση πέφτει στο 60, όταν ο Χορός τραγουδώντας περιγραφικά αναγγέλλει την εμφάνιση της Χρυσόθεμης.

Σκηνή 5

Από το 61 έως το 70 θα πρέπει να κυριαρχήσουν σκηνικά οι δύο αδελφές. Ο Χορός θα αποτραβηχτεί μπαίνοντας στη σκιά ή σε ημίφως.

Εμφανίζεται ξανά στο 70. Εδώ ο ρόλος του είναι να τις συμφιλιώσει. Η Χρυσόθεμης στο 71 απευθύνεται στον Χορό που την παρακολουθεί προσεκτικά με μετρημένες αντιδράσεις.

Η Ηλέκτρα, σε μια όκρη, φωτίζεται απ'το μουσικό φως που στέλνει στη γη ο Νόμος-Δίας, για να γίνει στο 75 γνήνη -αληθινή λείαινα.

Εδώ ο διάλογος έχει τον χαρακτήρα μιας βίαιης αναμέτρησης, λες και οι δύο τους είναι έτοιμες να πιαστούν στα χέρια. Ο Χορός παρακολουθεί απελπισμένος για την τροπή.

Απότομα και μέσα στα πέντε μουσικά μέτρα που προηγούνται του 82, δημιουργείται η ατμόσφαιρα του ονείρου. Ολα γίνονται απόκοσμα. Μέσα απ'το ημίφως θα προβάλλει αργά η Χρυσόθεμης, για να τραγουδήσει (83).

103
11

the first part of the paper, a model is proposed for the relationship between the two variables. The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

CONCLUSION

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

The model is based on the assumption that the relationship between the two variables is linear. The model is then tested using the data from the paper. The results of the test are discussed in the next section.

Στο 86 αρχίζει υπόγεια, υπόκωφα, απόκοσμα, ένας νέος επαναλαμβανόμενος ρυθμός, πάνω στον οποίο θα πρέπει να "χτιστεί" η κινησιολογία βασικά του ΧΟΡΟΥ και εν μέρει της ΗΛΕΚΤΡΑΣ και της Χρυσόβενης.

Τα σώματα κινούνται με βάση αυτόν τον ρυθμό. Στην αρχή ανεπαισθητός και όσο προχωρούμε όλο και πιο εμφανώς, όλο και πιο έντονα, έως ότου καταλήξουμε σε ένα ομαδικό κυματισμό, που να θυμίζει τρικυμία.

Τρία μέτρα πριν το 94, ο Χορός σωριάζεται στο πάτωμα, σαν να έχει ξεψυχήσει. Μια ελαφρή αντίδραση - σπασμός μετά τη λέξη "ζώνη μου...".

Στο 96 η ΗΛΕΚΤΡΑ μόνη, τυλιγμένη στο υπερκόσμιο φως. Από το 100 ο Χορός ξαναζωντανεύει και ανασυντάσσεται, για να είναι έτοιμος να παρέμβει στο 101.

Στο 102 η κίνηση του Χορού αρχίζει βίαια. Ο ρυθμός εδώ δεν είναι επαναλαμβανόμενος. Αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να διευρύνουμε την ποικιλία των αντιδράσεων.

Σημειώνω τους ρυθμικούς αρμούς:

Η κινησιολογία πάνω στους ρυθμούς που προηγήθηκαν έχει δύο στοιχεία:

α) τον στροβιλισμό και β) τον σπασμό πάνω στα ισχυρά μέρη.

Σκηνή 6

Αμέσως μετά και πάνω στο 107, η κίνηση γίνεται κάθετη. Περνά από τον τετνωμένο προς τα πάνω κορμό (με τα χέρια επίσης ψηλά σαν προέκταση του κορμού) και μεταφέρεται στα επίσης τετνωμένα πόδια κι από κει στα πέλματα, που χτυπούν βίαια το πάτωμα. Σ' αυτό το μέρος υπάρχουν δύο κινησιολογικά στοιχεία:

- α) Επάνω στην ορχήστρα η κίνηση που περιγράψαμε πιο πριν.
β) Επάνω στα κρουστά: **ΑΚΙΝΗΣΙΑ.**

Από το 108 μαζί με το τραγούδι επανέρχουμε στους στροβιλισμούς.

Στο 111, στην Κάθετη Κίνηση - Ακίνησία.

Στο 112 η κίνηση ακολουθεί τη Μελωδία.

Στο 113 Κίνηση Κάθετη, 114 Στροβιλισμοί, 115 Κάθετη Κίνηση

116 Στροβιλισμοί, 117 Κάθετη Κίνηση, 118 Στροβιλισμοί, 119 Κάθετη Κίνηση, που "λιώνει" λίγο πριν την είσοδο της Κλυταιμνήστρας.

Σκηνή 7

Μπαίνει η Κλυταιμνήστρα (120). Βαδίζει σαν υπνοβάτης. Με βασιλική θωριά, ντυμένη κατάμαυρα. Στα μαλλιά της χρυσό περιδέραιο που πετά λάμψεις. Το κέντρο της προσοχής της είναι η κοιλιά της, απ'όπου βγήκαν ο Ορέστης, η Ηλέκτρα και η Ισιγόνη. Όλα τα βάσανα ξεκίνησαν από εκεί. Αποφεύγει να κοιτάξει προς την ΗΛΕΚΤΡΑ. Απευθύνεται στον εαυτό της. Στα φαντάσματά της. Στην ίδια τη γη.

Η μουσική είναι γραμμένη έτσι ώστε να μπορεί να ξεσπά σε σπασμό. Τις λέξεις τις χτυπά μία-μία σαν να λαξεύει μάρμαρο. Η φωνή βγαίνει χαοτική, απόκοσμη. Έχει το θάνατο μέσα της.

Σ' αυτό το διάστημα:

Η Ηλέκτρα, ακίνητη, σπητή, την ερευνά κατάματα αφ'ουψηλού, με μίσος, περιφρονητικά.

Ο Χορός έχει παγώσει σε απίθανες στάσεις. Άλλος με τα χέρια ψηλά, άλλη με τα χέρια κρεμασμένα. Άλλος σκυμένος, άλλη σαν να θέλει να πετάξει. Ακίνητος.

Το ξεπάγωμα έρχεται στο 124, με την πρώτη παρέμβαση της ΗΛΕΚΤΡΑΣ.

Απ' το σημείο αυτό ο Χορός χάνεται, για να κυριαρχήσουν μάνα και κόρη σε μια μονομαχία ζωής και θανάτου.

Ο Χορός θ' αρχίσει να φαίνεται ξανά σιγά-σιγά στο 135, όταν αρχίζει την προσευχή της στον Απόλλωνα η Κλυταιμνήστρα.

Κι εδώ η σχέση Ουρανού-Γης με όλα τα φωτιστικά effects θα πρέπει να ξανακάνει την παρουσία της...

Σκηνή 8 ΕΙΣΟΔΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ

Η μοναδική φορά που έχουμε ήλιο εκτυφλωτικό, φως εκτυφλωτικό, επιθετικό, που δημιουργεί πελώριες σκιές. Σε να βρισκόμαστε στο στάδιο που έγιναν οι δελφικοί αγώνες.

Εδώ ο Χορός διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο: κινησιολογικά, χοροδραματικά. Βλέπω μια σφικτή κίνηση από ένα σύνολο που κινείται ο ένας κολλητά στον άλλο σαν ένας άνθρωπος. Δεν χρειάζονται πολλές κινήσεις. Μόνο βήματα και αντηράσεις του κορμού και των χεριών. Όλα καλά σχεδιασμένα και στηριγμένα επάνω στο τραγούδι και τη συνοδεία της ορχήστρας. Όλη η μάζα των "χορευτών" στοχεύει σ' ένα τελικό σχήμα, που θα μεταφέρει στις πλάτες υποθετικά το νεκρό σώμα του Ορέστη. Γνωρίζουν απ' την αρχή το τέλος, που κατά κάποιο τρόπο το προμηνύουν με την άνηια διαμαρτυρία που θα πρέπει να διακρίνει την ουσία της χορογραφίας.

Προσοχή στις κορυφώσεις μετά το 148, όπου ξεσπούν σε θρήνο. Ώσως το πλατύ τραγούδι-θρήνο του 151 να πρέπει να το πουν ξεπιλωμένοι με την πλάτη στο πάτωμα. Ώσως κάποια άλλη στατική στάση, που να δείχνει απόγνωση.

Όμως στο 153 ο Χορός θα πρέπει όρθιος να τραγουδήσει με φάτσα το κοινό, σα να το καλεί σε κοινό θρήνο.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ 155.

Η μόνη στιγμή τρυφεράδας της βασίλισσας. Από το 157 ξαναρχίζει η μονομαχία μάνας-κόρης.
Η Κλυταιμνήστρα βγαίνει.

Σκηνή 9

159 Λυρική έκσταση.

Από το 161 οδηγούμεθα στο κλίμα της έντασης: 162 ο Χορός ξαναμπαίνει στον κύκλο των στροβιλισμών, που φτάνουν βήμα-βήμα σε παροξυσμό. Η ένταση, σωματική και ψυχική, φωνητικά στο απροχώρητο. Με το που τελειώνουν (3 μέτρα πριν το τέλος), σωριάζονται απότομα κάτω.

Η Ηλέκτρα όρθια, με την πλάτη στο κοινό.

ΠΡΑΞΗ Β'Σκηνή 10

Μουσικό θέμα Μικηνών. Πράσινο φως κυριαρχεί, που τρεμοπαίζει. Η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ τραγουδά "Χαρά - Χαρά" απευθυνόμενη προς την ΗΛΕΚΤΡΑ, που μπαίνει στη σκηνή συγχρόνως απ'την άλλη μεριά.

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ

Από το 165 και μετά μπαίνει διακριτικά ο ΧΟΡΟΣ.

Πάνω και το 167, θρήνος. Τα σώματα του ΧΟΡΟΥ κινούνται θρηνητικά με αργές κινήσεις.

Θρήνος:

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ - ΧΟΡΟΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ

Στο 168 ΗΛΕΚΤΡΑ

"ό,τι θα σ'ορμηνέψω, θα το τολμήσεις...".

Όλος αυτός ο αυταρχικός, ο απόλυτος, ο δεσποτικός, ο σμιλεμένος από τον πόνο και το πείσμα χαρακτήρας της ΗΛΕΚΤΡΑΣ.

Η Χρυσόθεμις και ο Χορός αντιδρούν μπροστά στην αποφασιστικότητα της, που μυρίζει θάνατο.

Στο 171 ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ, η αντίθεση.

"Γυναίκα είσαι...". Θηλυκότητα, τρυφερότητα, φόβος, υποταγή.

Στο 173 η ΗΛΕΚΤΡΑ αντιδρά με σφοδρότητα. Γυρίζει γύρω-γύρω απ'τη Χρυσόθεμη κοιτάζοντάς την περιφρονητικά. Με κάθε της φράση δείχνει σα να τη φτύνει κατα πρόσωπο.

"Τό 'ξερα καλά πως θ'αρνηθείς"

"Φύγει Δεν βγάζω κέρδος από σένα!".

Μετά το 174 ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ. Θεωλώδης διάλογος.

Ηλέκτρα: "Σύρε στο σπίτι. Δε θα σε πάρω στο κατόπι. Είναι κουτό να κυνηγάς το τίποτα...".

Οι δύο αδελφές βγαίνουν από αντίθετες κατευθύνσεις.

Σκηνή 11

Στο 176 ΧΟΡΟΣ

Ξανά η Λιτανεία των Σκιών. Ιδιοι φωτισμοί. Ιδια ατμόσφαιρα. Ο Χορός γίνεται ιερατικός. Ο Νόμος της Παγκόσμιας Αρμονίας στο κέντρο του ουράνιου θόλου φωσφορίζει. Μέσα στο έναστρο φως οι θεοί είναι παρόντες. Κάτω στη γη, σκιές.

- Ο άνθρωπος δεν μοιάζει στα πετούμενα, δηλαδή στα υπόλοιπα πλάσματα της Φύσης, που ζουν σύμφωνα με τους φυσικούς και θείους νόμους.
- Όμως αυτή την παραφροσύνη, την περιφρόνηση της θείας Αρμονίας, "θα τη νοιώσουν στο πετσί τους".

- Φήμη μήνυσε τις "σκυθρωπές ντροπές" των Ατρείδων κάτω στον Αδη.
- Προδομένη, μονάχη η Ηλέκτρα, δε φοβάται το θάνατο. Φορτώθηκε το θρήνο.

Σκηνή 12

Βγαίνουν οι άντρες του Χορού.
Μπαίνουν ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ - ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Ατμόσφαιρα μαγική, ώστε να φανεί ο Ορέστης εξωπραγματικός. Ξαν οπτασία, που θα πάρει σιγά-σιγά σάρκα και οστά.

(Η ΗΛΕΚΤΡΑ έχει ήδη μπει μέσα στο Χορό, χωρίς να γίνει αντιληπτή. Γι' αυτό πάνω απ' το φουστάνι της θα πρέπει να έχει ρίξει τη χλαμούδα των γυναικών).

183 ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ - ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΧΟΡΟΣ

184 4ο μέτρο ΠΥΛΑΔΗΣ για πρώτη φορά τραγουδά το βασικό θέμα ενός γλυκύτατου θρήνου, που θα το πάρει η Ηλέκτρα, ο Ορέστης και ο Χορός.

185 ΟΡΕΣΤΗΣ "Δώστο στα χέρια της...".

186 ΗΛΕΚΤΡΑ "Ω θυμητάρι του πιο αγαπημένου...".
- θρήνος-
που οδηγεί σε έκσταση:
"Να κατοικώ...".

192

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΧΟΡΟΣ

Οι Άντρες έχουν μπει διακριτικά κατά τη διάρκεια του θρήνου

193 Θύελλα. Σφιχτός διάλογος.

ΟΡΕΣΤΗΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ

Η τρικυμία συνεπαίρνει τα σώματα του Χορού και τα τυλίγει σε δίνη, καθώς παρακολουθούν με αγωνία πότε τον ένα και πότε τον άλλο.

196 Κορύφωση που οδηγεί στο 199, δηλ. στην Αναγνώριση - Κορυφαία σκηνή του έργου.

Σκηνή 13199 Αναγνώριση

Όλα ακίνητα. Όμως πρέπει να περάσει η μεγαλή ένταση της κορυφαίας στιγμής. Η Ηλεκτρα σαν ένα "ζώο", που μυρίζεται ανήσυχο: Θάνατος; Τέλος;

ή
Ζωή; Αρχή;

Ο Ορέστης γαλήνιος. Αυτός ξέρει. Το μοναδικό αγαπημένο του πρόσωπο το βλέπει μπροστά του. Η μόνη του έγνοια, μήπως βιαστεί και της ραγίσει την καρδιά.

"Αλλάξε λίγο..".

Με τα λόγια αυτά αρχίζει η σκηνική αλλαγή: φωτισμοί - κίνηση.

199 ΟΡΕΣΤΗΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ

Στο 201, πάνω στα αρπίσματα του πρώτου μέτρου συντελείται ραγδαία η αλλαγή. Υπερκόσμιο φως με πράσινες δεσπόζουσες ανταύγειες πλημμυρίζει τη σκηνή.

ΥΜΝΟΣ ΔΟΞΑΣΤΙΚΟΣ ΙΕΡΑΤΙΚΟΣ με αποδέκτη την

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΡΜΟΝΙΑ

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ - ΧΟΡΟΣ

Στο 202 η μονη στιγμή τρυφερότητας της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Πιο πολύ σα μάνα παρά σαν αδελφή, τον χαιδεύει. Προσπαθεί να τον πάρει στα χέρια της.

Ο Ορέστης δοσμένος κι αυτός στην τρυφεράδα, που την αναζητά σε όλη του τη ζωή και ξαφνικά την βρίσκει.

Ο Χορός παρακολουθεί με ανάλογα αισθήματα και αντιδράσεις.

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ

Σκηνή 14

Στο 204 παρεμβαίνει και ο ΧΟΡΟΣ

Σκηνή 15

Στο 205 ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ εισβάλλει θρυμματίζοντας την ατμόσφαιρα. Ξαναμπαίνει η πραγματικότητα, η ζωή, δηλαδή ο ΘΑΝΑΤΟΣ.

"Θεότρελλοι.... Αφήστε τις πολλές κουβέντες και μπειτε μέσα...".

Βρισκόμαστε στην Αρχή του Τέλους.

207 ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

- "Θά 'φερεις το μαντάτο ότι πέθανα;"
- "Με τους νεκρούς σ' έχουν αυτοί...".

208 Η ΗΛΕΚΤΡΑ παρεμβαίνει:

"Ποιός είν' αυτός;...".

και μας οδηγεί στην αναγνώριση του Παιδαγωγού.

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ

209 Εκσταση. Η Ηλέκτρα γυρνά στα παιδικά της χρόνια κι από κει προχωρεί και ξαναθυμάται τη μαύρη ζωή της. Ο Χορός, που ανακεφαλαιώνει τη μελωδική της παρέμβαση, καταλήγει στον ΓΛΥΚΥΤΑΤΟ ΘΡΗΝΟ.

"Χαίρε πατέρα".

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΧΟΡΟΣ

Λυρισμός

Σκηνή 16

Στο 211 ξανά η ατμόσφαιρα της Εισόδου του Παιδαγωγού.

Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

δίνει οδηγίες. Φαίνεται πως είναι ο νους του σχεδίου.

"Η Κλυταιμνήστρα μόνη...".

Η Εκδίκηση θ' αρχίσει με τον φόνο της Βασίλισσας. Στο τέλος ο Ορέστης καλεί τον Πυλάδη να μπουκ στο παλάτι, για να σφάξουν την Κλυταιμνήστρα.

ΟΡΕΣΤΗΣ: "Δουλειά μας δεν είναι τα λόγια τα πολλά...".

Ομως πριν στρίψουν την πλάτη, για να προχωρήσουν προς την πύλη, παίρνουν μέρος στην Προσευχή προς τον Απόλλωνα.

Σκηνή 17

213 ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ - ΧΟΡΟΣ

Ιερατικός

Με το τέλος του ύμνου μπαίνουν αργά στο Παλάτι. Πρώτα οι Ορέστης, Πυλάδης, Παιδαγωγός. Ακολουθεί αργά η Ηλέκτρα.

Σκηνή 18

214 Θεελλώδες Χορικό με μεγάλες κυματιστές κινήσεις, που να απογραμμίζουν το φοβερό κείμενο.

"Γιά δέστε πώς θερίζει αίμα...".

ΧΟΡΟΣ
Θάνατος

ΗΛΕΚΤΡΑ Βγαίνει απ'το Παλάτι. Απόκοσμη. Αφηρημένη. Τραγουδά σα να είναι κάποια άλλη.

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΧΟΡΟΣ (γυναίκες)

Σκηνή 19

Στο 216 ΟΡΧΗΣΤΡΙΚΟ.

Η Μουσική περιγράφει αυτό που γίνεται μέσα στο Παλάτι, καθώς η Κλυταιμνήστρα που αναγνωρίζει τον Ορέστη τρέχει αλαφιασμένη να σωθεί απ'το μαχαίρι του παιδιού της.

Γίνονται πράγματα αφύσικα: ΜΗΤΡΟΚΤΟΝΙΑ. Όλα αυτά θα πρέπει να περιγραφούν στη σκηνή με τις αντιδράσεις του ΧΟΡΟΥ και της Ηλέκτρας.

Εχουμε κι εδώ διάλογο Κρουστών - Ορχήστρας, όπως στην περίπτωση της "Κάβητης Κίνησης" σε συνδυασμό με την "Ακινήσιá". Φυσικά ο χαρακτήρας που ταιριάζει περισσότερο είναι οι κλυδωνισμοί μπροστά στην αποκρουστική πράξη που συντελείται. Ο Χορός, αν και σύμφωνος, δεν μπορεί παρά να αποδοκιμάζει την πράξη της ΜΗΤΡΟΚΤΟΝΙΑΣ. Φόβος λοιπόν και αηδία.

217 ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ (interno)

Μέσα στην απότομη σιωπή. Η ορχήστρα ακούγεται ανεπαίσθητα. Τη στιγμή σκίζει η κραυγή:

"Αχ... Αχ..."

Φοβερά ξεσπάσματα ορχήστρας - χορού διακόπτουν το θρήνο της.

Η Ηλέκτρα ξαναγίνεται λείαινα. Ανελέητη ως το τέλος.

218 ΧΟΡΟΣ

Ρητορικός - Επίσημος - Αναστατωμένος

"Πόλη και μαύρη γενιά..."

219 ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ - ΗΛΕΚΤΡΑ

Διάλογος απελπισίας, μίσους, φόβου και θανάτου.

Σκηνή 20

220 ΧΟΡΟΣ

Κάθετη κίνηση. Ακινήσια.

Τώρα φορτισμένη από την ένταση της σφαγής

"οι κατάρες πληρώνονται..."

Αποστασιοποιείται από το δράμα. Ξαναγίνεται η φωνή της Μοίρας.

ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ

βγαίνουν με τα χέρια βαμμένα στο αίμα

221 ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ - ΧΟΡΟΣ

ΗΛΕΚΤΡΑ: "Ορέστη!"

ΟΡΕΣΤΗΣ: "Μες στο σπίτι καλά..."

ΗΛΕΚΤΡΑ: "Πέθανε η μαύρη;"

ΧΟΡΟΣ: "Πέθανε η μαύρη".

ΟΡΕΣΤΗΣ: "Μη φοβάσαι τίποτα..."

ΗΛΕΚΤΡΑ: "Βλέπω τον Αίγισθο..."

Σκηνή 22

Στο 222 μπαίνει ο ΑΙΓΙΣΘΟΣ.

Η ορχήστρα εκφράζει μια θύελλα συμπαντική. Ηδη η Μητροκτονία κατέστρεψε την Τάξη των Πραγμάτων. Ράγισε την Αρμονία του Κόσμου.

Ο Αίγισθος, το επόμενο θύμα, μπαίνει στο χώρο της σφαγής, στην περιοχή του θανάτου, χωρίς να το γνωρίζει. Γι' αυτό μοιάζει σαν ένα άχυρο, που το δέρνουν οι άνεμοι. Όμως δεν το καταλαβαίνει ακόμα. Εμείς ξέρουμε -κι αυτό εκφράζει η ορχήστρα. Αυτός όχι. Γι' αυτό ρωτά αρπαγμένος πάνω σε μια ουσιαστική νότα (Do), που θα γίνει Mi b.

Μόνο όταν βλέπει την Ηλέκτρα, φουντώνει:

"Σένα ρωτώ...".

Τώρα γίνεται επιθετικός, αυταρχικός, τύραννος. Συγχρονίζεται με την ορχήστρα. Προκαλεί την θανάτωσή του. Γίνεται όλο και περισσότερο αντιπαθής, ώστε να διευκολύνεται ψυχικά ο θεατής και να δεχτεί με ανακούφιση το τέλος του. Η Ηλέκτρα κερδίζει.

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΑΙΓΙΣΘΟΣ

Μέσα απ' τη μαύρη θάλασσα των ήχων, την τρικυμία με την οσμή του θανάτου, η Ηλέκτρα, αν και τραγουδά σα φίδι, μας δίνει χαρά, γιατί για πρώτη φορά εμείς ξέρουμε, ότι έχει υπεροχή μπροστά σε κείνον που την τυραννούσε σε όλη τη ζωή της.

"Και βέβαια ξέρω...".

ΑΙΓΙΣΘΟΣ: "Σιωπή...".

Οι τρεις τρομπέτες με τα σαλπίσματά τους ηχούν ειρωνικά. Όλοι γνωρίζουν, ότι το βασιλικό μεγαλείο, που στηρίζεται στη στρατιωτική δύναμη, περνά τις τελευταίες του στιγμές.

Ο Βασιλιάς κομπάζει. Δεν ξέρει ακόμα, ότι είναι παγιδευμένος.

Τα λόγια της ΗΛΕΚΤΡΑΣ τον ευφραίνουν:

ΗΛΕΚΤΡΑ: "... με γα νερά των δυνατών πηγαίνω...".

229 ΟΡΧΗΣΤΡΑ - ΧΟΡΟΣ

Εφιαλτικά

Ανοίγει η Πύλη. Βγαίνουν αργά σα σκιές ο ΟΡΕΣΤΗΣ και ο ΠΥΛΑΔΗΣ. Κρατούν το πτώμα της Κλυταιμνήστρας σκετασμένο.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ: "Ω Δία...".

Με ανατριχίλα και με ανακούφιση περιμένει τη στιγμή που θα δει το πρόσωπο του ΟΡΕΣΤΗ στο σφαγμένο πτώμα που είναι μπροστά του.

Γύρω του η Ορχήστρα και ο ΧΟΡΟΣ εκφράζουν την τρικυμία, τη θύελλα, τη διαμαρτυρία όλων των στοιχείων της Φύσης.

Ο Νόμος της Παγκόσμιας Αρμονίας προσβάλλεται από τα έργα των Ανθρώπων.

Σε λίγο γιαυτό θα πληρώσει ο ΑΙΓΙΣΘΟΣ. Αύριο θα πληρώσει η ΗΛΕΚΤΡΑ και ο ΟΡΕΣΤΗΣ. Και μαζί τους όλοι οι θνητοί...

Νά τί πρέπει να εκφράσουν σ'αυτή τη σκηνή ορχήστρα και χορός σε πρώτο πλάνο.

231 ΟΡΕΣΤΗΣ: "Κρατήσου μόνος..."

ΑΙΓΙΣΘΟΣ: "Σωστά μιλάς..."

Από το 231 έχει κοπάσει η θύελλα. Αποκαμωμένος ο Χορός περιμένει την τελική λύση της τραγωδίας. Παρακολουθεί, λες αδιαφορα, την αφελή ελπίδα του Αίγισθου.

Ο Ορέστης παίζει μαζί του όπως η γάτα με το ποντίκι. Μόνο που εκείνος δεν το ξέρει. Θα το μάθει όμως μόλις ξεσκεπάσει το πτώμα και αναγνωρίσει την Κλυταιμνήστρα.

Σκηνή 23

233 ΑΙΓΙΣΘΟΣ: "Άααα τί βλέπω!".

Το παγιδευμένο θηρίο κατάλαβε επί τέλους. Γύρω του θύελλα.

234 ΑΙΓΙΣΘΟΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ - ΧΟΡΟΣ

Ο Στροβιλισμός που οδηγεί στη νέα θανάτωση.

Στο τέλος οι τρεις άντρες βγαίνουν γρήγορα. Η Ηλέκτρα γυρίζει την πλάτη.

Ο Χορός μετά την κορώνα σωριάζεται ορμητικά στα τρία τελευταία μέτρα. Φως πάνω στην ΗΛΕΚΤΡΑ. Σκοτάδι.

ΤΕΛΟΣ

Κορινθία, 25.6.94

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

1203

Προς τον Δ/ντή του Φεστιβάλ Αθηνών
κ. Νικηφόρο Γέγο

Αθήνα, 27.6.94

Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Μετά την πρόσφατη τηλεφωνική μας συνομιλία, έχω την τιμή να σας γνωστοποιήσω και εγγράφως τα εξής:

Το κράτος του Λουξεμβούργου, το οποίο το 1995 θα είναι πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης και επ' ευκαιρία του γεγονότος αυτού προετοιμάζει σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων μεγάλης καλλιτεχνικής σημασίας, παρήγγειλε στον Μίκη Θεοδωράκη τη σύνθεση ενός νέου συμφωνιακού έργου, το οποίο να παρουσιασθεί εκεί εγκαινιάζοντας τις εκδηλώσεις αυτές.

Κατόπιν τούτου ο Μίκης Θεοδωράκης έγραψε τη νέα του Όπερα ΗΛΕΚΤΡΑ, βασισμένη στην τραγωδία του Σοφοκλή, σε λιμπρέτο του Σπύρου Ευαγγελάτου και μετάφραση του Κώστα Γεωργουσόπουλου.

Παράλληλα, πρόθεση των αρχών και γενικά των υπευθύνων και των οργανωτών στο Λουξεμβούργο είναι, με την πανηγυρική αυτή εκτέλεση της ΗΛΕΚΤΡΑΣ, να τιμήσουν τον Μίκη Θεοδωράκη με αφορμή την επέτειο των 70ών γεννεθλίων του.

Έτσι το έργο θα παρουσιασθεί τέλη Απριλίου σε πρώτη παγκόσμια εκτέλεση στη Βαρσοβία από το θέατρο WIELKI (Όπερα της Βαρσοβίας), που έχει αναλάβει την όλη παραγωγή (χορωδία, ορχήστρα, σολίστ, διευθυντή ορχήστρας, σκηνοθέτη, σκηνογράφο κ.λ.π.) και αμέσως μετά, πρώτες μέρες Μαΐου, με τους ίδιους ακριβώς συντελεστές, θα γίνουν άλλες πέντε παραστάσεις στο Λουξεμβούργο. Ακολούθως θα παρουσιαστεί στη Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία, Ιταλία, Βέλγιο, Πολωνία και αλλού, σε 50 περίπου παραστάσεις, όπως έχουν δηλώσει οι οργανωτές (εταιρία IKARUS).

Επιθυμία των συντελεστών και των οργανωτών είναι να παρουσιάσουν το έργο αυτό και στην πατρίδα του συνθέτη, σε 2-4 παραστάσεις στα πλαίσια του Φεστιβάλ Αθηνών το καλοκαίρι του 1995 στο Ηρώδειο.

Όπως υπολογίζουν, το κόστος της παραγωγής ανέρχεται σε 350.000 FF κατά μέσο όρο (δηλαδή 14.000.000 δρχ. περίπου). Σε περίπτωση που λάβουν μέρος ελληνες συντελεστές (Ευαγγελάτου, Οικονόμου, Βουτούζος, Τερζάκης κ.λ.π.), το κόστος ανεβαίνει κατά 8.000.000 δρχ. περίπου για κάθε παράσταση.

TELEFAX

DE LA PART DE : Jacques LHARDIT
Chemin de l'Ermitage - 13122 - Ventabren
Tél. 42 28 89 86 - Fax 42 28 84 13

A L'ATTENTION DE : Nikis & Torgila.

MESSAGE : HASMIK PAPIAN est
arménienne. Elle chante son
couteau avec le thiste wielki
Elle pourrait être un
des rôles principaux dans
Electra. A suivre.

P.S. Elle n'a pas chanté à
Xoutany.

103

300-11

1913

THE NATIONAL BUREAU OF INVESTIGATION
DEPARTMENT OF JUSTICE
WASHINGTON, D. C.

REPORT OF SPECIAL AGENT IN CHARGE

W. H. ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

domme, il jure de se consacrer à la comédie. Mais il a fait un double mariage. Il épouse en secret la chanteuse et s'engage à l'épouser officiellement à la mort de son épouse. C'est une double vie, et il est plus facile de s'engager que de tenir. Mais tout est dans le jeu. On ne peut pas se résoudre à se résoudre, à se résoudre à se résoudre. On ne peut pas se résoudre à se résoudre. On ne peut pas se résoudre à se résoudre.

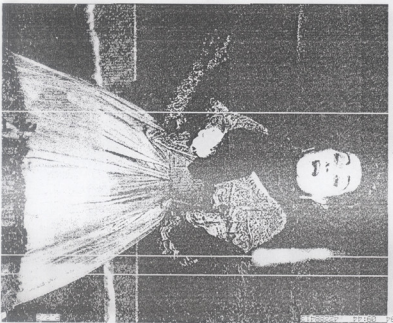

Aujourd'hui
 Est-ce que vous, à 21h00, au grand théâtre de la Duchesne, se présente le spectacle *« La Traviata »* de Giuseppe Verdi, à 21h00, au grand théâtre de la Duchesne, se présente le spectacle *« La Traviata »* de Giuseppe Verdi, à 21h00, au grand théâtre de la Duchesne, se présente le spectacle *« La Traviata »* de Giuseppe Verdi.

Violetta, émouvante et sublime

Grande triomphatrice de « La Traviata », la soprano Hasnik Papan a été la première représentante de l'opéra de Verdi.

On la connaît surtout pour son rôle de Violetta dans « La Traviata ». Elle a été la première représentante de l'opéra de Verdi. Elle a été la première représentante de l'opéra de Verdi. Elle a été la première représentante de l'opéra de Verdi. Elle a été la première représentante de l'opéra de Verdi. Elle a été la première représentante de l'opéra de Verdi.

68

1

GRAND-DUCHE DE LUXEMBOURG

MINISTÈRE
DES AFFAIRES CULTURELLES**TÉLÉFAX****Cabinet de M. le Premier Ministre,
Ministre des Affaires culturelles**20, montée de la Pétrusse L- 2912 LUXEMBOURG
Téléphone: +352 478.6610 Téléfax: +352 40.24.27

Téléfax contenant 2 pages

à l'attention de: Monsieur le Ministre de la Culture
Varsovie - Pologne

FAX: 0048.22.26.19.22

Luxembourg, le 6 juillet 1994

Monsieur le Ministre,

Permettez-moi de vous écrire pour vous exposer ce qui suit: comme vous le savez, suite à une décision des Ministres de la Culture de la Communauté européenne, Luxembourg sera *Ville européenne de la Culture* en 1995. Vous pouvez vous imaginer que de très nombreux projets sont en préparation pour que cette année puisse voir se rencontrer les artistes et acteurs culturels de toute l'Europe.

Un des projets-phares de l'année 1995 et certainement un des plus éminemment européens, est celui d'une coproduction où la Pologne, le Luxembourg et la Grèce travaillent main dans la main: il s'agit d'un opéra *Elektra* créé par Mikis Theodorakis, et qui sera coproduit par le théâtre WIELKI de Varsovie et le Théâtre Municipal de Luxembourg. Le Théâtre municipal de Luxembourg (directeur M. Jeannot COMES) entretient des relations privilégiées avec votre théâtre WIELKI depuis maintenant 25 années.

No 1

2

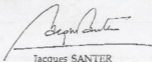
Le problème pour lequel j'aimerais que vous puissiez me donner des apaisements est le suivant: fin janvier 1994 un accord écrit entre le directeur du Théâtre municipal de Luxembourg et le directeur général du Théâtre Wielki de Varsovie a été signé pour créer et coproduire l'oeuvre de Mikis Theodorakis. Cette coproduction regroupant des artistes et artisans polonais, grecs et luxembourgeois sera créée à Luxembourg, parcourra ensuite la France et l'Allemagne. A ce moment une centaine de négociations sont en cours pour la produire, en 1995 et 1996, dans différents endroits du monde.

Je me réjouis de cette coproduction extraordinaire entre la Pologne, le Luxembourg et la Grèce; l'ensemble du programme de l'année culturelle 1995 sera d'ailleurs annoncé à Salzbourg le 18 août prochain par M. Gérard Mortier.

Or, je viens d'apprendre par M. Jeannot Comes qui vient d'assister à la représentation de *Zorba* à Xanten, en Allemagne, que le directeur général du théâtre Wielki a été appelé à d'autres fonctions. Est-ce que vous pouvez me garantir que les termes de l'accord entre le Théâtre Wielki et le Théâtre Municipal sont toujours valables?

Je vous saurais gré si vous pouviez me faire parvenir votre réponse selon votre convenance, dans les meilleurs délais.

En vous remerciant d'avance de votre collaboration, je vous prie, Monsieur le Ministre, de croire à l'expression de mes salutations très distinguées.

Jacques SANTER

Premier Ministre
Ministre des Affaires culturelles

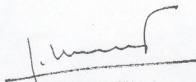
TÉLÉFAX

de la part de : **JACQUES LHARDIT**, actuellement au Ministère des
Affaires culturelles, tél: +352 478 6610 Téléfax: +352 40.24.27
Adresse postale: Ministère des Affaires Culturelles,
20, montée de la Pétrusse L-2912 LUXEMBOURG

à l'attention de: **Mr JERZY BOJAR**

FAX: **26.04.23**

Ci-joint je te remet lettre
de M. J. SANTEN Premier Ministre
Bonne réception

Jacques LHARDIT
chargé de mission

Varsovie, le 3.08.1994

DYREKTOR

Monsieur

Jacques Lhardit

Chemin de l'Heritage

1322 Ventabren

TEL: 42 28 83 97

FAX: 42 28 84 13

Cher Jacques,

Pardonne-moi, s'il te plaît, le retard avec lequel vient ma réponse. Ce n'est qu'hier j'ai reçu du Ministère de la Culture l'acceptation définitive concernant la coproduction sur "Elektra". Je vais t'envoyer le contrat toute de suite après mon retour des vacances. Tous nos accords sont toujours en vigueur.

Je t'adresse ma fidele amitié.

Ventabren, le 05.08.94

Famille T heodorski

Voici en fin la lettre
de WIELKI.

Nous allons pouvoir
travailler.

Affectueuse amitié de
monsieur

Joel

Η Λ Ε Κ Τ Ρ Α**ΣΚΗΝΗ 1**

		Αρ.	Σελ. Spart.
ΟΡΧΗΣΤΡΑ			
ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ	Αγόρι του Αγαμέμνωνος	1	1
ΟΡΕΣΤΗΣ	Ακριβέ ψυχοπατέρα	5	5
ΠΥΛΑΔΗΣ	Δεν θα σ'αναγνωρίσουν	8	8
ΟΡΕΣΤΗΣ	Μήνυσέ τους	9	9
ΟΡΕΣΤ.- ΠΥΛΑΔΗΣ	Εμείς τον τάφο του πατέρα	10	11
ΟΡΕΣΤΗΣ	Να φέρουμε με λόγια πλανερά	12	15
ΠΥΛ.-ΟΡΕΣΤ.-ΠΑΙΔ.	Του πατέρα μου γη και θεοί	15	17
ΗΛΕΚΤΡΑ	Αχ η άμοιρη	19	22
(interno)			
ΠΑΙΔ.-ΟΡΕΣΤ.-ΠΥΛ.	Σαν κάποια ψυχοκόρη	20	23

[Μισοσκόταδο πριν το ξημέρωμα.

Ο ιερατικός ρυθμός επιβάλλει ιερατικές κινήσεις και συμπεριφορά -εκτός απ'τα σημεία της αγωνίας.

Κυριαρχούν οι δύο προσευχές (10 και (15, που τονίζουν ακόμα περισσότερο τον ιερατικό χαρακτήρα.

Η φωνή interno της ΗΛΕΚΤΡΑΣ συνοδεύεται με ειδικό φωτισμό, που να ενώνει τις Μυκήνες με το ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΡΜΟΝΙΑΣ]

ΣΚΗΝΗ 2

Οι Ορέστης, Πυλάδης και Παιδαγωγός έχουν βγει. Η σκηνή είναι άδεια. Ίσως να παραμείνει ο συμβολικός φωτισμός, που έφερε η φωνή της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Πάντως το σκοτάδι γίνεται δια μιας βαθύτερο, ώστε να κλιμακωθεί περισσότερο το φως. Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ περιγράφει ηχητικά το ξημέρωμα, ώσπου να φτάσουμε στο φως της αυγής. Ο λυρικός χαρακτήρας είναι εμφανής. Υποδηλώνει, ότι η τραγωδία διαδραματίζεται στις Μυκήνες, στο Άργος, στην Πελοπόννησο, όπου η αρμονία φωτός και χρωμάτων είναι πλήρης. Πρέπει σε κάθε στιγμή να τονίζεται η αντίθεση μεταξύ τόσο της ΚΟΣΜΙΚΗΣ όσο και της ΕΓΚΟΣΜΙΑΣ (γήινης) αρμονίας και της δυσαρμονίας, μέσα στην οποία σφαδάζουν τα πάθη των ανθρώπων.

ΟΡΧΗΣΤΡΑ	(23	26
ΗΛΕΚΤΡΑ Καθάριο φως κι αγέρα της γης	(29	36

Η ΗΛΕΚΤΡΑ απ' την αρχή ως το τέλος του έργου δεν ξεχνά ούτε για μια στιγμή τη Βασιλική της ρίζα. Είναι ντυμένη απλά, με χρώματα που ταιριάζουν στο ψυχικό της δράμα, όμως μεγαλοπρεπή -αντάξια της καταγωγής της. Δεν υποκύπτει στον ρεαλισμό. Γιατί γνωρίζει, ότι είναι όργανο των θεών. Επτελεί μια θεία αποστολή. Το μίσος για τη μητέρα της τής επιβάλλεται. Ανάλογη λοιπόν θα πρέπει να είναι η συμπεριφορά της. Οι κινήσεις της. Ο τρόπος που τραγουδά. Η έκφραση του προσώπου της.

ΣΚΗΝΗ 3

ΗΛΕΚΤΡΑ	Της Περσεφόνης και του Χάρου (Μπαίνει ο Γυναικείος Χορός)	(34	41
ΧΟΡΟΣ-ΓΥΝΑΙΚΕΣ	Κόρη κακορίζικης μάνας (Μπαίνει ο Αντρικός Χορός)	(38	45
ΗΛΕΚΤΡΑ	Γέροντες και γυναίκες	(41	47
ΧΟΡΟΣ (tutti)	Η μάνα σου παγίδεψε τον Αγαμέμωνα	(41	47

(Ο ΧΟΡΟΣ είναι ισάξιος της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Έχει κι αυτός θεϊκή καταγωγή. Όργανο της Μοίρας, με τη διαφορά ότι βλέπει το μέλλον. Εδώ, είναι καταφανώς με την πλευρά της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Μισεί τον ΑΙΓΙΣΘΟ και την ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ. Και για έναν ακόμα λόγο: γιατί έχουν επιβάλει στην Πόλη στυγνή τυραννία. Για όλους αυτούς τους λόγους τα κοστούμια του Χορού, τα χρώματα, οι κινήσεις του, η έκφραση των προσώπων, πρέπει να διατηρήσουν τον ιερατικό-υπερβατικό χαρακτήρα της παρουσίας του και την μεγαλοπρέπεια της αποστολής του.

Στο ΧΟΡΙΚΟ αυτό είναι κατάδηλη η επιρροή της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής και ειδικότερα το μανιάτικο μοιρολαί, που ακούγεται ακόμα και σήμερα νοτιότερα του Άργους, στη Λακωνία.

Πρόκειται για μια ιερατική επίκληση του κάτω κόσμου: στην Περσεφόνη, στο Χάρο, στον Ερμή του Κάτω Κόσμου και στις Ερινύες.

Ο ΧΟΡΟΣ βγάζει την καταδίκη του:

- "Να χαθεί όποιος τάπραξε..."

Η εκδίκηση έχει αποφασισθεί. Αν μπορεί να βγει μέσα απ' αυτό το ΧΟΡΙΚΟ μια λέξη, αυτή είναι: ΘΑΝΑΤΟΣ!

ΣΚΗΝΗ 4

ΗΛΕΚΤΡΑ	Γέροντες και γυναίκες	(44	50
ΧΟΡΟΣ	Ν' αναστήσεις απ' τον Άδη δεν μπορείς	(46	52
ΗΛΕΚΤΡΑ	Αστόχαστος όποιος.....τους γονιούς λημονεί		
ΧΟΡΟΣ	Όμως υπάρχει το ευλογημένο παλληκάρι	(47	53
ΗΛΕΚΤΡΑ	Αυτός που ακούραστα πορεύοντας	(48	55
ΧΟΡΟΣ	Βάστα γερά (ο αρχικός ιερατικός ρυθμός)	(50	56
ΗΛΕΚΤΡΑ	Χωρίς ελπίδα έζησα.... (το μουσικό μοτίβο των Μικηνίων της Αργίπκης φύσης, της χαμένης ζωής).	(51	57
ΧΟΡΟΣ	Φριχτή του γυρισμού φωνή..... [Ξανά ο φόνος του Αγαμέμνονα Οι φωνές μοιρολογούν. Στην Ορχήστρα ο μπαλλάς (το τσεκούρι) του φόνου]	(52	59
ΗΛΕΚΤΡΑ	Απ' όλες τις μέρες που φύγαν..... (Και πάλι ο Φόνος και η επίκληση στο Μέγα Θεό του Ολύμπου, δηλ. στο ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΡΜΟΝΙΑΣ).	(54	62
ΟΡΧΗΣΤΡΑ	..... [Ο ΧΟΡΟΣ, που πριν, στη ΣΚΗΝΗ 3 εμρισκόμενος σε έκταση, αποφάσισε ο ίδιος: ΕΚΔΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ, τώρα, στο φως της πραγματικότητας, τρομάζει. Αυτή την ψυχική αναταραχή, το φόβο και την αγωνία, την εκφράζει η ΟΡΧΗΣΤΡΑ. Ανάλογες θα πρέπει να είναι και οι αντιδράσεις του ΧΟΡΟΥ, που θα κορυφωθούν στο (58)].	(57	65
ΧΟΡΟΣ	Στη γειτονιά των δυνατών..... (Ο ΧΟΡΟΣ κάτω από τη βαρειά σκιά της Εξουσίας. Φοβάται...).	(58	67
ΗΛΕΚΤΡΑ	Αν ο νεκρός μου..... Ντροπή κι ευσέβεια βουλιάζουν (Η ηθική επαγή. Το Χρέος. Γίνεται φανερό, πως η ΗΛΕΚΤΡΑ είναι ολοκληρωτικά δοσμένη σ' αυτό που νομίζει πως πρέπει να πράξει με	(59	68

κάθε θυσία, για να σωθεί η ντροπή και η
ευσέβεια, που κινδυνεύουν αν δεν εκτελεσθεί
το ΧΡΕΟΣ).

ΧΟΡΟΣ Μή λες πια τίποτα.....Βλέπω τη Χρυσόθεμη (60 69

ΣΚΗΝΗ 5

Χρυσόθεμις - Ηλέκτρα - Χορός

[Ο ΧΟΡΟΣ παρακολουθεί με ενδιαφέρον τη στιχομυθία μεταξύ των
δύο αδελφών.

Η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ θα πρέπει να είναι ντυμένη στα λευκά. Λευκός
χιτώνας προς το μεζέ. Έχει διάδημα χρυσό, που αστράφτει. Δεν είναι η
ανέμελη βασιλοπούλα. Απλώς δεν έχει το πάθος της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Είναι
καθ' όλα φυσιολογική, λογική, συμπάσχουσα. Αγαπά την αδελφή της. Είναι κι
αυτή ερωτευμένη με τη ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΟΡΕΣΤΗ. Δεμένη με το αίμα του πατέρα
της. Μισεί τον Αίγισθο. Δεν αγαπά την Κλυταιμνήστρα. Μόνο που τους
φοβάται και τους δυό. Δεν βλέπει λύση στο δράμα της εξόν από την υπομονή
και την υποταγή. Πιστεύει, πως η ΗΛΕΚΤΡΑ είναι θύμα του πάθους της, που
την οδηγεί σε αδιέξοδο. Την φυλακή, την εξορία, ακόμα και τον θάνατο. Κι όλα
αυτά, γιατί;

Όμως το πιο σπουδαίο είναι, πως πιστεύει, ότι οι δύο κοπέλες μόνες
τους είναι ανήμπορες. Γι' αυτό, όταν στη ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ νομίζει πως βρήκε
σημάδια του ΟΡΕΣΤΗ, το ξέσπασμα της χαράς της είναι εκρηκτικό. Είναι
πάντως ενδεικτικό, ότι τα λόγια της ΗΛΕΚΤΡΑΣ την πείθουν, ώστε να πει
"Ναι, θα το κάνω" (102).

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Αδελφή μου, τί φωνές ήρθες πάλι
να βάλεις (61 70

["...θα σκύβω πάντα στους αφέντες"

Είναι υπερβολικό, προκλητικό. Έχει κουραστεί απ' το πείσμα της
ΗΛΕΚΤΡΑΣ και προσπαθεί να την πικάρει. Γι' αυτό απ' την αρχή της ΑΡΙΑΣ ο
ρυθμός υποδηλώνει την ψυχική της αναστάτωση. Δεν μπορεί να βλέπει
επ' άπειρον την αδελφή της να μαραζώνει. Μ' αυτή την έμμονη ιδέα
καρφωμένη στο μυαλό της, οδηγεί και τις δυό σε αδιέξοδο κι από κει στην
καταστροφή. Φαίνεται, πως αυτή η σύγκρουση γίνεται καθημερινά. Τόσο που
η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ έχει πια απαυδίσει. Μπαίνει φουριόζα. Τη μαλώνει. Γίνεται
υπερβολική. Προκλητική. Μήπως και την κάνει να λυγίσει.

Όμως η απάντηση της ΗΛΕΚΤΡΑΣ δεν δείχνει κάτι τέτοιο. Περνά
ευθής στην αντεπίθεση.

ΗΛΕΚΤΡΑ Φοβερό, ενώ είσαι του πατέρα σου παιδί.... (64 73

[Ο ρυθμός της ορχήστρας υποδηλώνει συνεχώς το μεγάλο πάθος, που κάνει την ψυχή της ΗΛΕΚΤΡΑΣ να φαντάζει σαν βάρκα σε άγριο πέλαγος. Τρικυμία. Ορχήστρα, φωνή, κινήσεις πρέπει να εκφράζουν αυτή την τρικυμία, που δέρνει την ψυχή και το νου της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Ο μάστρος να έχει στη σκέψη του μια λέξη: Ένταση].

ΧΟΡΟΣ Όχι θυμούς, για το θεό! (70 79

[Πολύ έντονες οι ορχηστρικές παρεμβάσεις. Να θυμίζουν σεισμό. Είναι ο αντίλογος στην προσπάθεια που κάνει ο ΧΟΡΟΣ για συμφιλίωση. Σαν να θέλουν να πουν: Η Μοίρα έχει αποφασίσει: ΘΑΝΑΤΟΣ].

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Συνήθισα τα λόγια της, πολίτες (71 81

[Στο (71 σκληρή, απελτισμένη, αποφασισμένη να μιλήσει.
Στο (72 σοβαρή.
Στο (73 λυρική. Με αγάπη. Όσο γίνεται περισσότερο απαλά, για να τονισθούν οι βαθείς ψυχικοί δεσμοί, που τη δένουν με την αδελφή της αλλά και οι φόβοι της].

ΗΛΕΚΤΡΑ Τέτοια λοιπόν γυρνάνε στο μυαλό τους..... (75 84
[Στην ορχήστρα ξανάρχεται η τρικυμία. Όμως στις φωνές κυριαρχεί ο λυρισμός. Πρέπει να προσεχθεί και να εξισορροπηθεί αυτή η αντίθεση].

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Αυτά θα πάθεις, όταν γυρίσει ο Αίγισθος

ΗΛΕΚΤΡΑ Να ρθει..... (76 85

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Σαν τί να καταρίεσαι...

ΗΛΕΚΤΡΑ Να ρθει... (77 86

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Πού τρέχει ο νους σου

ΗΛΕΚΤΡΑ Να φύγω μακριά σας....

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Και τούτη τη ζωή....

ΗΛΕΚΤΡΑ Καμάρωσε ζωή.... (78 87

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Είναι κακό... (79 88

ΗΛΕΚΤΡΑ Να σωριαστούμε

[Τρικυμία]

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Όπου με στείλαν τότε να πηγαίνω

[Σταματά το διάλογο, γιατί διαπιστώνει πως δεν οδηγεί πουθενά. Αντίθετα φουντώνει το πάθος της ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Τη βλέπει: είναι αποφασισμένη για όλα. Έτσι η φράση αυτή λέγεται αποστασιοποιημένη, ενώ η ορχήστρα εξακολουθεί τον κυματισμό της, που ταιριάζει στην επόμενη φράση της ΗΛΕΚΤΡΑΣ, που ξαναφέρει την αγωνία.

ΗΛΕΚΤΡΑ Για πού κινάς; (80 89

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Με στέλνει η μάνα....

[Φοβάται που το λέει.
Στην Ορχήστρα πάντα η τρικυμία].

ΗΛΕΚΤΡΑ Τι λές;

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Σ' αυτόν που σκότωσε...

ΗΛΕΚΤΡΑ Φίλος τον παρεκίνησε;

[Στην ΟΡΧΗΣΤΡΑ τα πεντάχα εντείνουν τους κυματισμούς Τρικυμίας. Ας τα δούμε σαν αλληλοδιαδεχόμενα ηχητικά κύματα, που συνθλιβονται πάνω στον ιερατικό ρυθμό του μέτρου 755 (ω Πατρίδα και θεοί...)].

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Πήρε τη νύχτα μια τρομάρα...

ΗΛΕΚΤΡΑ Ω Πατρίδα και θεοί...

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Με την τρομάρα τούτη ξεθαρεύεις...

ΗΛΕΚΤΡΑ Αν μούλεγες σαν τί είδε...

[Στο μέτρο 759 ξανάρχονται τα πεντάχα. Έχει τελειώσει η επίκληση στους θεούς και η τρικυμία θα συνεχιστεί ως το τέλος, όπου θα σβήσει].

Το όνειρο της ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ...

Σκοτεινιάζει. Ίσως να φωτιστεί μόνο η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ, που θα πρέπει να τραγουδήσει με φωνή, που μας έρχεται από κάποιον άλλο κόσμο.

ΟΡΧΗΣΤΡΑ ..... (82 92

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Λένε πως το γονιά μας... (83 93
(Το "Αίγιθος" με συχασιά
και ανατριχίλα).

[Το όνειρο διαδραματίζει ρόλο καταλυτικό.
Τα θεϊκά σημάδια επί τέλους φανερώθηκαν.
Αυτό διαπιστώνουν όλοι: ΗΛΕΚΤΡΑ - ΧΟΡΟΣ, ακόμα και η
ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ. Έτσι οδηγούμεθα σ'ένα κορυφαίο σημείο
της τραγωδίας στο (86... Με την ίδια μουσική θα τελειώσει
η ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ. Και το κυριώτερο, θα κλείσει η ΤΡΑΓΩΔΙΑ
Σε άλλο σημειώμά μου μιλώ για το πώς βλέπω το κινησιο-
λογικό μέρος και τη χορογραφία. Εδώ θα περιοριστώ στη
φύση και στο ρόλο της μουσικής, που θα τη χαρακτηρίσω
με μια λέξη: ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ.
Η διείσδυση πρέπει να αγγίζει τις ρίζες της ζωής και του
θανάτου. Ο ήχος στα χάλκινα θα θυμίζει ηχητική γκριμάτσα.
(Οι συγχορδίες είναι ηβηλημένα "φάλλτσες", ώστε να τονίζεται
αυτή η γκριμάτσα).
Οι φωνές τόσο στο (86 όσο και στο (102 είναι περισσότερες
κραυγές, Βγήκαν τα TAM TAM της ιερατικής - πρωτόγονης
θυσίας και καλούν το θάνατο. Η ιεροτελεστία του θανάτου
ξεκινά.

ΗΛΕΚΤΡΑ Καλή μου, ό,τι κρατάς..... (86 96

["Ανόσιο πράμα κι άπρεπο από γυναίκα
μισητή" τα λόγια και ειδικά τα σύμφωνα
σαν οπλοπολυβόλο - Ριπές...
Το ίδιο ισχύει σε όλα τα δέκατα έκτα και
πεντάχηα.

Αν μου ζητούσαν να διαλέξω ένα ΜΟΥΣΙΚΟ ΘΕΜΑ, που να
χαρακτηρίζει την ουσία της ΗΛΕΚΤΡΑΣ, θα ήταν αυτή η μουσική
ΣΥΝΟΛΙΚΑ (ρυθμός-μελωδία-αρμονία-ενορχήστρωση) από το (86 και μετά.

Από το (94 αρχίζει η αποκλιμάκωση, που μας οδηγεί στο ΤΡΑΓΟΥΔΙ
του (96.

Έχει σημασία μετά την έκρηξη του (86 να προετοιμαστεί από κάθε
άποψη η απόλυτη λυρική μετουσίωση του (96...

Από τις ρίζες της γης, τον πρωτογονισμό και το άγριο πάθος περνάμε
στη θεία γαλήνη των ουρανών. Από την τρικυμία στην ηρεμία.

Το αντίθετο γίνεται από το (100 και μετά σε σχέση με την
αποκλιμάκωση που είδαμε πιο πριν. Εδώ αρχίζει η φόρση, που θα μας
οδηγήσει στην επανάληψη της ΕΚΡΗΞΗΣ στο (102 .

ΗΛΕΚΤΡΑ	Βόθηα και μένα και σένα	111
ΧΟΡΟΣ	Μιλά το σέβας...	(101 112
ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ	Ναι! Θα το κάνω	(102 113

[Στο (98 ΗΛΕΚΤΡΑ : "Πιστεύω, ναι, πιστεύω πως να της στείλει φρόντισε κι ο ίδιος τ' απαίσια σημάδια των ονείρων..." ξαναγυρίζουμε στην ατμόσφαιρα του (83, "Έτσι τονίζεται η σημασία του ονείρου της ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ, μιας και εκλαμβάνεται από όλους σαν αδιάσειστο σημάδι των θεών. Ίσως χάρη σ' αυτό να έσπασε η τελευταία αντίσταση της ΧΡΥΣΟΘΕΜΗΣ, που σε όλο το (98 θα πρέπει να παρακολουθεί προσηκτικά την ΗΛΕΚΤΡΑ, ώστε να καταγράφονται οι αντιδράσεις της, που θα την οδηγήσουν στη μεγάλη απόφαση να ταχθεί στο πλευρό της αδελφής της].

ΣΚΗΝΗ 6

ΧΟΡΟΣ Αν δεν είμαι μαντεύτρα τρελή!

(107 116

[Στο ΧΟΡΙΚΟ αυτό εναλλάσσονται δύο στοιχεία: το πρωτόγονο και το λυρικό. Είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος: της ανθρώπινης φύσης Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ μας οδηγεί κάθε φορά στις εποχές των ανθρωποθησιών Σκοτεινά δάση, που απ' τα φύλλα τους στάζει αίμα. Μηκυθμοί θηρίων και βόγγοι ανθρώπων. Μια άλλη εκδοχή του πρωτόγονου TAM TAM, που καλεί το θάνατο. Ολυρισμός του ΧΟΡΟΥ προβλέπει επίσης τον θάνατο. Ο άνθρωπος έχει στο μεταξύ κερδίσει την ΟΜΟΡΦΙΑ, που η ελληνική φύση εξ άλλου του την προσφέρει απλόχερα. Μήπως όμως έτσι ο θάνατος δεν γίνεται περισσότερο αποτρόπαιος, αποκρουστικός, απαράδεκτος;

Υπογραμμίζουμε την διπλή αναφορά στο ΟΝΕΙΡΟ, απ' την οποία φαίνεται η σημασία-κλειδί, που είχε στη ροή του έργου και στην πλοκή των γεγονότων.

"Τούτη τη νύχτα", προβλέπει ο ΧΟΡΟΣ, "θα αληθέψουν τα μαντέματα για χρησμούς και για όνειρα φρίκης".

Η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ μετά το τέλος του τραγουδιού της έχει φύγει. Ενώ η ΗΛΕΚΤΡΑ έχει αποσυρθεί διακριτικά στο βάθος όσο διαρκεί το ΧΟΡΙΚΟ. Λίγο πριν την ΕΙΣΟΔΟ της ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ, η ΗΛΕΚΤΡΑ φωτίζεται το ίδιο διακριτικά. Η βασίλισσα θα πρέπει να λάμψει από μεγαλοπρέπεια και δύναμη, Αγέρωχη κι όμως βαθειά πληγωμένη. Περήφανη κι όμως στα βάθη της τσακισμένη. Είναι το μέγα θύμα της Τραγωδίας. Υπάρχει άλλωστε τίποτα χειρότερο από το να σε μισούν έως θανάτου τα ίδια τα παιδιά σου;

Το ντύσιμό της μεγαλοπρεπές αλλά σοβαρό. Το ίδιο και το περπάτημά της. Οι κινήσεις της. Οι εκφράσεις του προσώπου της. Μένει ως το τέλος αλύγιστη εκτός από δυο-τρεις στιγμές, που ραγίζει και δεν μπορεί να κρύψει. Στην αρχή της συνάντησης με την ΗΛΕΚΤΡΑ είναι επιθετική, περιφρονητική. Έχει μίσος, που της το ανταποδίδει πλουσιοπάροχα η κόρη της.

Η ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ συνοδεύεται από κυρίες της αυλής. Ίσως και μερικούς δούλους.

Μπαίνει αργά κοιτώντας επίμονα την ΗΛΕΚΤΡΑ.

Ο ΧΟΡΟΣ ακινητοποιείται τρομοκρατημένος].

ΣΚΗΝΗ 7

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ   Αδέσποτη σε πάνω πάλι
να γυρνάς   (120   126)

Η μουσική βγαίνει μέσα από τη γη. Το ίδιο και η φωνή της. Αρχίζει σαν υποχθόνιο μουγκρητό. Με το όνομα "ΑΙΓΙΣΘΟΣ" η φωνή γίνεται απειλητική. Κλιμακούμενη συνεχώς φτάνει στην κραυγή: "τους δικούς σου στο κατώφλι".

Τραγουδάει σα να τη φτύνει. Σα να θέλει να την αλέσει με το στόμα της, που το παραμορφώνει μια συνεχής και εμφανής γκριμάτσα σιχασίας, απελτίσιας, φόβου, απειλής και μίσους. Τόσο ώστε να μην μπορεί ο ΧΟΡΟΣ να μείνει ακίνητος και ασταθής. Γι'αυτό αντιδρά με ανεπαίσθητες, όμως χαρακτηριστικές για το δέος που νοιώθει, κινήσεις.

ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΗΛΕΚΤΡΑΣ - ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ.

Μπορεί και ΤΑΥΡΟΜΑΧΙΑ, αν υποθεθεί ότι η ΗΛΕΚΤΡΑ κρατάει ήδη το αόρατο μαχαίρι, που θα σφάζει την ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ.

Αυτός ο χαρακτήρας της σύγκρουσης μας οδηγεί στη μορφή που θα πρέπει να πάρουν οι κινήσεις: Βρισκόμαστε σε Αρένα, όπου κάποιος-κάποιοι θα σφαγούν.

Αυτή είναι η φάση της προετοιμασίας.

ΗΛΕΚΤΡΑ	Λες τον πατέρα μου πως σκότωσες...	(124
130		
ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ	Το παίρνω πάνω μου....	131
ΗΛΕΚΤΡΑ	Αλλά σε πλάνεψε άντρας κακός	(125 131
ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ	Όμως η Δίκη τον σκότωσε	131
ΗΛΕΚΤΡΑ	Ρώτα την Άρτεμη	(126 131
ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ	Γιατί ο πατέρας σου	(127 132
ΗΛΕΚΤΡΑ	Κλειστός ο δρόμος	134
ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ	Δεν με βαραίνουν...	135
ΗΛΕΚΤΡΑ	Αν είναι να σκοτώνει...	(130 136

έως το "θες να σε παινέσω..."

[Οι συγχωρδίες (LA m για την ΗΛΕΚΤΡΑ και FA # m για την ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ) πέφτουν ορμητικά σαν κρυστάλλινοι ηχητικοί καταρράκτες. Ανάμεσά τους τα κείμενα πρέπει να βγουν σαν ένα ιδιότυπο Βυζαντινό ρετσιτατίβο. Πρέπει να τρέξουν σα να τα λένε χωρίς ιδιαίτερη

σημασία. Τα έχουν πει και ξαναπεί χίλιες φορές. Δεν τα λέει η μια στην άλλη, αλλά η κάθε μια στον εαυτό της, για να πεισθεί η ίδια.

Μήπως και η ΗΛΕΚΤΡΑ δεν ξέρει, ότι η ιστορία που λέει για τη σφαγή της αδελφής της είναι παραμύθι;

Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ παίζει με "γωνίες". Κάθετα.

Σα να τοποθετεί πυλώνες, πάνω στους οποίους στηρίζονται σα δοκάρια τα ρετσιπατίβα το ένα μετά το άλλο.

ΗΛΕΚΤΡΑ 'Η μήπως πεις, πως το κορίτσι σου
εκδικιέσαι (131 137

[Με τα 7/8 ξεκινά ένας νέος κυματισμός.

Η μελωδία θυμίζει μοιρολόι. Παράπανο. Από το ψυχρό ρετσιπατίβο, (το "αντικειμενικό") περνάμε στο καυτό τραγούδι (το "υποκειμενικό"), πάνω σ' ένα ρυθμό, που λικνίζεται σαν πανάρχαιος αλλά και σημερινός χορός (7/8).

Από το τρυφερό "κορίτσι σου" ως το σπαραχτικό "ζει μαύρη ζωή ο δύστηνος Ορέστης", η μελωδία οδηγεί στο σπαραγμό.

Εδώ έχουμε το πρώτο "ράγισμα" της ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ. Όμως δεν προφταίνει, γιατί έρχεται η φράση: "Εκδίκηση, εκδίκηση για τον πατέρα", που την ξαναφέρει στη φυσική της κατάσταση: το θυμό, το φόβο, το μίσος...

ΧΟΡΟΣ Βλέπω, πως βράζει από θυμό.... (132 140

[Τραγουδά σχεδόν ψιθυριστά, με φόβο, μήπως και τραβήξει επάνω του την οργή της βασίλισσας].

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ 'Ένα κορίτσι έτσι να ξεφτιλίζει

[Πιάνεται απ' τη λέξη-κλειδί, που τη συγκίνησε: "ένα κορίτσι" γι' αυτό δεν μπορεί να αποφύγει στη φωνή της ένα λυγμό. Άλλωστε τα τριμητόνια της μελωδίας οδηγούν στο θρήνο, στο μοιρολόι, σαν να μοιρολογάει τη μοίρα της την κακορίζκη].

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Τα έργα της ντροπής.... (133 141

[Αγέρωχη - Ασυγκίνητη μπροστά στο λύγισμα της μάνας].

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ... Πλάσμα ξεδιάντροπο... 142

[Μεγάλοι κυματισμοί της φωνής. Μεγάλο κρεσέντο, που οδηγεί σχεδόν στην παραμόρφωση της φωνής απ' τον θυμό που την πνίγει].

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Εγώ τα λέω; ... 142

[Συνεχίζει στο ίδιο ύφος. Ακόμα μεγαλύτερο κρεσέντο που έρχεται να στηρίζει και η θεελλώδης παρέμβαση της Ορχήστρας].

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ... Μα τη θεά την Άρτεμη... 143

[Ένα σκαλοπάτι ακόμα πιο πάνω...].

ΗΛΕΚΤΡΑ .... Βλέπεις που παραφέρεσαι.... (134 143

[Το ξέσπασμα σε FF]

Τα πρόσωπα και των δύο έχουν παραμορφωθεί απ' τις γκριμάτσες του αμοιβαίου μίσους.
Τα σώματά τους ακολουθώντας τους ρυθμούς της ορχήστρας παραδέρνουν κι αυτά από το εσωτερικό πάθος. Ο ΧΟΡΟΣ γυρίζει την πλάτη].

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ... Ούτε θ' αφήσεις τη θυσία μου να κάνω... 144

[θέτει τέρμα στη σύγκρουση...]

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Σ' αφήνω... 144

[Αποκλιμάκωση, που οδηγεί στο μονόλογο της ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ, καθώς προσφέρει θυσίες στον ΦΟΙΒΟ.

Η επίκληση των ουρανών, των θεών, του κόσμου αλλάζει κάθε φορά την τάξη των πραγμάτων. Η Μουσική είναι η μόνη που μπορεί να εξασφαλίσει τη σχέση ανάμεσα στον Ουρανό και τη Γη. Ο Νόμος της, που είναι η Αρμονία (που χωρίς αυτήν όλα γύρω μας θα ήσαν χάος), προβάλλει σαν ο εκπρόσωπος της κοσμικής αρμονίας και της λειτουργίας του Κόσμου - του Σύμπαντος.

Η Μουσική είναι ο μεσολαβητής της Παγκόσμιας Συμπαντικής Αρμονίας κι έτσι μας οδηγεί στην κατανόηση του ανθρώπινου μικρόκοσμου. Ο Άνθρωπος, μεσολαβητής μεταξύ Ουρανού και Γης, οφείλει, για να ανταποκριθεί σ' αυτή την αποστολή του, να συμμετέχει σ' αυτούς τους δύο κόσμους και γι' αυτό το σκοπό μόνο η Μουσική μπορεί να τον βοηθήσει.

Ο στόχος μας είναι να ταυτισθούμε σε ταυτοφωνία με το διαπασών του Κόσμου, να επεκτείνουμε τη διάσταση του συμπαντικού ανθρώπου, του αθάνατου, που δεν υποτάσσεται στη γήινη τάξη πραγμάτων. Μόνο έτσι μπορούμε να φτάσουμε στο Μέσον, μεταξύ Ουρανού και Γης.

Με βάση αυτές τις Αρχές, θα πρέπει να δούμε το ρόλο της Μουσικής, του Μέλους, της Αρμονίας, της Ενορχήστρωσης, του Χορού, των Κινήσεων, των Σχημάτων, των Χρωμάτων, των Όγκων της Γης και του Ουρανού.

Στη συγκεκριμένη στιγμή η μελωδία (135) μας οδηγεί μέσα από τον σκοτεινό ουρανό προς το Μυστικό Κέντρο της Παγκόσμιας Αρμονίας - του Φοίβο !

Η ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ, γονατισμένη πρέπει να φαίνεται σα να ταξιδεύει
στο Σύμπαν. Όλα γύρω της έχουν εξαφανισθεί.

Το τραγούδι της έχει ντυθεί το ΔΕΟΣ.
Άλλωστε στο πρώτο πλάνο -μουσικώς- βρίσκεται πάντα η Ορχήστρα, που
συνεχίζει το ταξίδι της προς τον Απόλλωνα.

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ... Τώρα μπορείς ν' ακούσεις
τα λόγια μου... 145

[Και πάλι τα ΟΝΕΙΡΑ.
Η φωνή παίρνει τη μελωδία της ορχήστρας].

ΧΟΡΟΣ ...Η Κλυταιμνήστρα φοβάται, το όνειρο
την τρομάζει... (136 148

[Ο ΧΟΡΟΣ παραμένει, όπως και η ΗΛΕΚΤΡΑ,
αόρατος, κρυμμένος στο σκοτάδι].

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ...Αλλά να ζουν ζωή γαληνεμένη... 148
[Η φωνή της φωτίζεται σιγά-σιγά].

ΧΟΡΟΣ ... Κλυταιμνήστρα, μες στα δίχτυα
σε τύλιξε τώρα η αράχνη... 149

[Απότομα φωτίζεται ο Χορός με μέτωπο προς
το κοινό].

Η προσεχγή, η μαγεία, η επαφή με το Σύμπαν έχει τελειώσει.
Η ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ σηκώνεται. Πάντοτε προς το ΦΟΙΒΟ:

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ... Για τ' άλλα πια... 150

Όλα ξαναμπαίνουν στην προηγούμενη τάξη: Φωτισμός.
ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ, Συνοδοί της, ΧΟΡΟΣ, ΗΛΕΚΤΡΑ.
Έτοιμοι για να υποδεχτούν τον ΠΑΙΔΑΓΩΓΟ.

ΣΚΗΝΗ 8

Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ μπαίνει κουβαλώντας μαζί του το φως -τη λάμψη του
Ιππόδρομου, της Αρένας. Είναι ντυμένος διαφορετικά -αρχοντικά- γιατί
υποτίθεται πως είναι ξένος, βασιλικός απεσταλμένος, για να φέρει στην
Κλυταιμνήστρα μαζί με τους άλλους (Ορέστη και Πυλάδη) την υδρία (το
λαγήνι) με τη στάχτη του γιού της.

Επειδή όσα θα πει είναι ψέμματα (κι εμείς το γνωρίζουμε), ο
ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ θα πρέπει να αισθάνεται, να τραγουδά και να παίζει σαν
ηθοποιός του ηθοποιού.

Κάτι το ανεπαίσθητα κοροϊδευτικό, πομπώδες, υπερβολικό, πονηρό, ενώ με την άκρη του ματιού παρακολουθεί αν το παραμύθι του γίνεται πιστευτό. Έχει και γι' αυτό κάποια ανησυχία... Μήπως δηλαδή η Κλυταιμνήστρα τον καταλάβει και η συνωμοσία αποκαλυφθεί.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ .... Χαίρε, Βασίλισσα... (137 151)

Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ και η ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ σε πρώτο πλάνο. Το φως εκτυφλωτικό. Θα σκοτεινιάσει μόνο προετοιμαζοντας το:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ... Πέθανε ο Ορέστης 153

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Οχου... Σήμερα χάθηκα (138 154)

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ Τί λες; Τί λες;

Το φως ξανάρχεται, ενώ φωτίζεται τώρα και ο ΧΟΡΟΣ, που μαζί με την ΗΛΕΚΤΡΑ παρακολουθεί με προσοχή και αντιδρά διακριτικά, χωρίς μεγάλες κινήσεις, ώστε να τονίζεται το μέγεθος της ψυχικής δοκιμασίας, που τους προκαλούν τα λόγια του ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ Γι' αυτό με στείλαν... (140 156)

Ο Μαέστρος να επιμένει στον χορευτικό χαρακτήρα των ρυθμών : 8/8, 7/8, 5/8, 9/8, τονίζοντας τα accenta χωρίς φόβο...

Είναι ο τρελλός χορός της κούρσας του θανάτου, σ' αυτή που υποτίθεται πως έχασε τη ζωή του ο Ορέστης. Εξ άλλου το μέρος αυτό -από μουσική άποψη- φέρνει ένα άλλο χρώμα, μιαν άλλη διάσταση, χαρακτήρα, ατμόσφαιρα και ψυχολογία μέσα στο σύνολο της δραματικής μουσικής της τραγωδίας. Θά 'λεγα "χαρούμενο", αν δεν φοβόμουν μήπως παρεξηγηθώ. Εννοώ πάντως τη χαρά από τη μέθη του ρυθμού.

Αυτό το νοιώθει και ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ, που ανεξάρτητα από το τί λέει, αφού στο κάτω-κάτω γνωρίζει πως είναι ψέμματα, το πώς το λέει είναι μια άλλη υπόθεση. Δηλαδή παρασύρεται κι αυτός στη μέθη του χορευτικού ρυθμού. Κατά κάποιο τρόπο "χορεύει", καθώς αφήνει τη φαντασία του να οργιάσει. Είναι τόσο πειστικός, που "βλέπουμε" κι εμείς τους αρματοδρόμους και πρώτον και καλλίτερον τον Ορέστη.

Ρυθμός και τραγούδι συμπαρασύρουν τους πάντες. Όλοι κρέμονται απ' την άκρη των χειλιών του. Η Ορχήστρα οργιάζει. Καλπάζει.

Στο (142 ο ρυθμός αλλάζει. Γίνεται πράγματι καλπασμός αλόγων.

Στο (148 ο ΧΟΡΟΣ είναι ώριμος να παρέμβει. Αυτά τ "Ω... Ω..." πρέπει να βγουν τόσο σπαραχτικά, ώστε να επιστεγασούν ηχηρικά και συναισθηματικά ολόκληρη τη Σκηνή: είναι το μούγκρισμα-διαμαρτυρία των ανθρώπων, της Φύσης, του Σύμπαντος για το θάνατο του Ορέστη.

ΧΟΡΟΣ ..... Τότε λαός πολλές το θρήνησε (άντρες) το παλληκάρι... (151 173)

Η Αντίθεση: Στον ξέφρενο ρυθμό και το συνεχές ανέβασμα της έντασης, έρχεται τώρα η πλήρης Ακινήσια.

Όλα μένουν ακίνητα. Ουρανός, Γη, άνθρωποι.

Ο ΧΟΡΟΣ ψέλνει (περί αυτού πρόκειται -είναι πράγματι ένα είδος θρησκευτικού ψαλμού εμπνευσμένου απ' τα ριζικά τραγουδια της Κρήτης).

Ο Χαρός λοιπόν ψέλνει με μέτωπο προς το κοινό. Σα να του λέει: αυτό το τραγουδάω για σένα, για να δεις πόσο απάισιο έγκλημα είναι ο θάνατος του παλληκαριού. Πόσο μεγάλη βλασφημία είναι για την Αρμονία του Κόσμου ένας νεκρός νέος να δείχνει στον ουρανό τα ποδάρια.

Το τραγούδι-ψαλμός δεν είναι μόνο πόνος. Είναι και οργή. Προειδοποίηση...

ΧΟΡΟΣ ... Τότε λαός πολός το θρήνησε
(tutti) το παλληκάρι.... (151 173)

Ακόμα μεγαλύτερη ακινήσια.

Ο Μαέστρος να μην τρομάξει με τις μεγάλες αξίες. Αντίθετα ας τις πλατύνει όσο ψυχικά μπορεί περισσότερο.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ... Τον κάψαν στη φωτιά.... (154 177)

Σκοτεινιάζει... Όμως στο τρίτο μέτρο (1723) εμφανίζεται ξαφνικά το Μοτίβο των Μικηνών : της Επιστροφής, της Ελπίδας. Ας το προσέξει ο Σκηνοθέτης. Ίσως να πρέπει να ξανάρθει ο φωτισμός της ΣΚΗΝΗΣ 2, του ημερωμάτος...

Αμέσως μετά

" το κουβαλούν Φωκίτες..."

μελοδραματικός: είναι το μεγάλο ψέμμα. Η παγίδα! Άραγες η Κλυταιμνήστρα θα πέσει μέσα; Θα τον πιστέψει ως το τέλος; Η φωνή του ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ τρέμει απ' την αγωνία και γι' αυτό γίνεται περισσότερο ψεύτικη - μελοδραματική...

Σα να φοβάται, μήπως δεν έγινε πιστευτός, με πλάγιο βλέμμα προς την Κλυταιμνήστρα, θα πει:

"Έτσι που λες μ' αυτό... Και να τα πεις πονάς...".

Ο Ψεύτης! Καθώς κοιτάζει ερευνητικά την ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ, διαπιστώνει, πως έγινε πιστευτός... Ο ΧΟΡΟΣ του προκαλεί χαρούμενο ξάφνιασμα, που δεν προφταίνει να το κρύψει... Τον πίστεψαν όλοι... Και ο Λαός!

ΧΟΡΟΣ .... Φως φανερό ! Χάθηκε η γενιά των
παλιών μας βασιλιάδων... 180

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ... Θέ μου, πώς να το πω... (155 181)

Εδώ αποκαλύπτεται ολόκληρος ο ψυχικός κόσμος της Κλυταιμνήστρας. Απ' τη μια μεριά η Μάνα, απ' την άλλη η πληγωμένη Γυναίκα και Βασίλισσα.

Τρομερός ο στίχος του Σοφοκλή:

"Λυπάμαι, που σώζω τη ζωή μου με τα δικά μου βάσανα...".

Η μελωδία είναι μωβ σε μαύρο φόντο.
Η ερμηνεύτρια του ρόλου μπορεί άνετα να δώσει όλο το λυρισμό της,
στον οποίο παρασύρεται κι ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ .... Κυρά μου βαρύθυμη... 182

Κι άλλος στίχος:

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ ... Τί θάμα η μάνα... 182

Αυτό το "θάμα της μάνας" θα πρέπει να βγει ανάγλυφα μουσικώς και θεατρικώς. Σε σημείο που ακόμα κι ο ΧΟΡΟΣ, ακόμα κι η ΗΛΕΚΤΡΑ, σ' αυτή την ιερή στιγμή που μας αποκαλύπτεται αυτό το "θάμα της μάνας", δεν μπορεί να μείνουν ασυγκίνητοι...

Όμως όσο προχωρεί η ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ, ενώ ψυχικά (μελωδικά) είναι ακόμα επηρεασμένη, αντίθετα νοηματικά οδηγείται απ' τα ίδια της τα λόγια προς την ψυχολογία της αγέρωχης Βασίλισσας. Έτσι θα οδηγηθούμε προς τον κυματισμό -επερχόμενη θύελλα- στο (157).

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Τώρα σπαράζω.... (157 187

Είναι ο τελευταίος διάλογος μάνας και κόρης. Έχουν ξαναγίνει και οι δύο λύκαινες. Έτοιμες να κατασπαράξει η μια την άλλη. Γι' αυτό ακολουθώντας τους κυκλικούς κυματισμούς της μουσικής κλωθογυρίζει απειλητικά η μια την άλλη. Προσοχή ! Ο Μαέστρος θα πρέπει να βγάλει άφοβα την χρωματική κίνηση σε συνδυασμό με τον χορευτικό ρυθμό των 5/8.

Είναι κι αυτός ένας άλλος χορός θανάτου.

Ο Παιδαγωγός τα χάνει μπροστά σε τόσο πάθος και σε τόσο μίσος. Υποχωρεί, ανιδερά φοβισμένος. Στο τέλος ακολουθεί την ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ βιαστικός, ευχαριστημένος που τελείωσε αυτή η σκληρή δοκιμασία.

Μόλις φύγουν, ο ΧΟΡΟΣ πλαισιώνει την ΗΛΕΚΤΡΑ.

ΣΚΗΝΗ 9

Σ' αυτή την τελευταία Σκηνή της Α' Πράξης συνυπάρχουν τα δύο βασικά στοιχεία του έργου: Ο Λυρισμός και ο Πρωτογονισμός.

Το πρώτο είναι ένας θρήνος στον σκοτωμένο Ορέστη.

Στην αρχή η ΗΛΕΚΤΡΑ, μόνη της, πλαισιωμένη όπως είπαμε απ' το Χορό

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Αλίμονό μου η μαύρη... (159 193

Στη συνέχεια ο ΧΟΡΟΣ

ΧΟΡΟΣ ... Πούνοι λοιπόν του Διός οι κεραυνοί (160 196

Απόλυτη γαλήνη σκεπτάζει τον βαθύ εσωτερικό τόνο. Όλοι θρηνούν το τέλος ενός ονείρου. Η Ηλέκτρα ίσως να θρηνηεί το τέλος της ίδιας της ζωής της. Έως τώρα έζησε μόνο με την προσμονή του Ορέστη. Χωρίς αυτόν η ζωή της έχασε τη σημασία της.

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Μ' αφάνισες.... 198

Από το (161) αρχίζει η προετοιμασία της μετάβασης στην πρωτογονική ατμόσφαιρα του βασικού θέματος της ΗΛΕΚΤΡΑΣ.

Τα ταμ-ταμ του Χορού του θανάτου προετοιμάζονται με το ostinato εξάηχο LA στις βαθύτερες νότες στην αρχή του κάθε μέτρου. Εκεί πάνω θα χτίσει ο μάεστρος αυτό το μεταβατικό μέρος. Αυτή τη γέφυρα, που μας οδηγεί από την απόλυτη ψυχική γαλήνη, στην οποία έχει μετουσιωθεί ο πόνος, στον παράφρονα πρωτογονισμό, που εκφράζει την άλλη όψη της αινιγματικής ανθρώπινης ψυχής. Της απροσδιόριστης.

ΧΟΡΟΣ Νοιώθω γιατί βογγάς... 205

Η τελευταία στιγμή (2 μέτρα) πριν ξεσπάσει η θύελλα του (162). Η ένταση και η ποιότητα της φωνής του ΧΟΡΟΥ θα πρέπει να βρίσκεται ήδη στην περιοχή του πρωτογονισμού. Θα πρέπει να ξαφνιασούν.

Το ίδιο και μέσα στο (162), οι παρεμβάσεις του ΧΟΡΟΥ θα πρέπει να είναι σεισμικές. Η ποιότητα της φωνής ασαφής. Τα σύμφωνα τα χτυπάμε σαν κρουστά. Τα φωνήεντα πολύ ανοικτά: Σαν τρομπέτες και τρομπόνα με μεταλλική σουρντίνα.

Εκτός από τις υπόλοιπες κινήσεις ο ΧΟΡΟΣ κάθε φορά που τραγουδά, στρέφει το κεφάλι με τρόπο γκροτέσκ, προκλητικό προς το κοινό, σαν να θέλει να εφορμήσει εναντίον του και σα να φτύνει τα λόγια πάνω του.

ΗΛΕΚΤΡΑ Μη τότε με τραβάς εκεί... (162) 205

ΧΟΡΟΣ Όλοι γραμμένοι του θανάτου 207
Παράλογο κακό 208
Χαμός! 211

Όλοι γραμμένοι του θανάτου
Ω δύστυχη Ηλέκτρα, να θρηνηείς
σου πρέπει, να θρηνηείς. 211

Έτσι, με την Ηλέκτρα των θρήνων τελειώνει το Α΄ Μέρος της Τραγωδίας.

Ακριβώς με τον ίδιο τρόπο θα τελειώσει η Τραγωδία.

Π Ρ Α Ξ Η Β'

ΣΚΗΝΗ 10

Σε απόλυτη αντίθεση με το κατάμαυρο (με κηλίδες αιμάτινες-κόκκινες) χρώμα της Α' Πράξης αρχίζει η Β' Πράξη.

Είναι το θέμα των Μυκηνών, της Επιστροφής, της Ελπίδας. Είναι η ατμόσφαιρα για ένα νέο Ξημέρωμα: της Ελπίδας.

Ίσως η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ να φοράει ένα χιτώνα κατακόκκινο, πορφυρό και να είναι στεφανωμένη με λουλούδια. Γιατί είναι χαρούμενη. Βρήκε σίγουρα σημάδια του Ορέστη κι έρχεται να αναγγείλει το χαρούμενο νέο στην ΗΛΕΚΤΡΑ, που τη βρίσκουμε να κάθεται συλλογισμένη στα σκαλιά του παλατιού -σχεδόν όπως την αφήσαμε στην Α' Πράξη.

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Χαρά! Χαρά! Με κυνηγεί καλή μου (164 215

Η φωνή της είναι κρυστάλλινη και ανάλαφρη, όπως η γύρω ατμόσφαιρα με το φως σε τέλειες ισορροπίες.

ΗΛΕΚΤΡΑ Για τα δεινά μου 216

Μάταια η ΗΛΕΚΤΡΑ προσπαθεί να διαλύσει αυτή την κρυστάλλινη και φωτεινή ατμόσφαιρα της χαράς. Δεν θα το καταφέρει, παρά μόνο όταν θα πει:

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Πέθανε δύστυχη Μην περιμένεις... 227

Οπότε η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ καταρρέει:

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Συφορά μου... (167 228

ΗΛΕΚΤΡΑ .. Κάποιοι που ήταν κοντά του... 229

ΧΟΡΟΣ Συφορά - Συφορά

Ομαδικός θρήνος, που ο κυματισμός του τονίζεται απ' την ΟΡΧΗΣΤΡΑ (6/8).

ΧΟΡΟΣ Αλί! Συφορά μου 232

[ΧΟΡΟΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ - ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ
στο ίδιο πλάνο. Μουσικώς έχουν την

No 3

ίδια σημασία σε όλο αυτό το μέρος]

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Η δύστυχη! Τρεχάτη και χαρούμενη 234

Η ορχήστρα αρχίζει να καλπάζει προετοιμάζοντας τη νέα φάση.

ΗΛΕΚΤΡΑ ..... Αλλά αν μ' ακούσεις...

Που σημαίνει, ότι δεν το βάζει κάτω.

Τώρα που ο ΟΡΕΣΤΗΣ είναι νεκρός, ένας λόγος περισσότερο για να τον εκδικηθεί. Το σχέδιο του ΘΑΝΑΤΟΥ ξαναβγαίνει στην επιφάνεια.

Η ορχήστρα τονίζει αυτή την ψυχική της αλλαγή, που κορυφώνεται στο:

ΗΛΕΚΤΡΑ .... 'Ο, τι θα σ' ορμηνέψω
να το τολμήσεις.... (168 239)

Μετά την τρικυμία και πάλι το μοιρολόι.

ΗΛΕΚΤΡΑ "Στέκεις και κλαις" ... (169 243)
"Βόηθα τον πατέρα..... Σκύψε
στον αδελφό..."
"Ντροπή πως είναι ζωή ντροπής
σ' ανθρώπους της σειράς μας"

ΧΟΡΟΣ Α ! 247

Η μουσική που θα ακολουθήσει, θα μπορούσε να αποκληθεί "Η Άρια της Γυναίκας". Φυσικά της εύθραυστης, της αδύνατης, αυτής που δεν μπορεί να τα βάλει με τους άνδρες. Της υποτεταγμένης.

Υπάρχει μια νέα μετάπτωση της ΧΡΥΣΟΘΕΜΗΣ. Μετά τη χαρά και την αισιοδοξία στην αρχή της Β' Πράξης, όταν πίστεψε πως βρήκε σημάδια του ΟΡΕΣΤΗ, τώρα μετά το βέβαιο θάνατό του κάνει για άλλη μια φορά πίσω.

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ "Που τάχα στηρίχτηκες...." (171 248)
"Αφού δεν έχεις δύναμη, προσκύνα"

Η Ορχήστρα όλο και πιο πυκνή, σαν να κεντάει τις ψυχικές μεταμορφώσεις και δονήσεις των δύο αδελφών.

"Ένας νέος ξέφρενος διάλογος αρχίζει. Οι δυο αδελφές κλωθογουρίζουν η μια την άλλη. Ο ΧΟΡΟΣ παγωμένος παρακολουθεί. Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ καλπάζει.

ΗΛΕΚΤΡΑ Αναπάντεχο τίποτα δεν είπες.. (173 254)
Φύγε, δεν βγάζω κέρδος από σένα-
Μόνη μου... πρέπει να το τελειώσω...

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ Θάβγαζες, μόνο δε θες να μάθεις.. 257

ΗΛΕΚΤΡΑ	Το δίκιο σου θ'ακολουθήσω με το ζόρι;	257
ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ	Σα φρονιμέψεις, πάρ' εσύ τα γκέμια...	257
ΗΛΕΚΤΡΑ	Δε βρίσκεις τούτα δίκια που σου λέω...	(175 258
ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ	<u>Κάνει ζημιά το δίκιο πότε-πότε</u>	
ΗΛΕΚΤΡΑ	Είναι καιρός που διάλεξα δεν είναι τώρα....	259
ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ	Φεύγω λοιπόν	
ΗΛΕΚΤΡΑ	Σύρε στο σπίνι... <u>Είναι κουτό να κυνηγάς το τίποτα...</u>	261

Η ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ βγαίνει συλλογισμένη. Η ΗΛΕΚΤΡΑ αποσύρεται σε μια γωνιά. Η ώρα του ΧΟΡΟΥ. Επάνω στον ιερατικό ρυθμό της αρχής του έργου.

ΣΚΗΝΗ 11

Η ιερατική ατμόσφαιρα της ΣΚΗΝΗΣ 1.
 Η δράση διακόπτεται. Ο χρόνος σταματά. Όσο προχωρούν τα λόγια, φωτίζεται σταδιακά -και διακριτικά- η ΗΛΕΚΤΡΑ. Ο ΧΟΡΟΣ αγγίζει την πεμπτοουσία των πραγμάτων προχωρώντας σ'έναν αληθινό ύμνο για την ΗΛΕΚΤΡΑ. Δεν πρέπει κανείς να πεθαίνει ανώμμος ντροπιάζοντας έτσι τη γενιά του. Η φιλοδοξία έτσι γίνεται θεμέλιο της ανθρώπινης ζωής. Η Ηλέκτρα δεν διατάζει να φορτωθεί το θρήνο και ντυμένη κουρέλια είναι έτοιμη να κερδίσει όνομα διπλό: σοφή και φρόνιμη να γίνει.

Όμως το πιο σπουδαίο ο ΧΟΡΟΣ θα το πει στο τέλος: Η ΗΛΕΚΤΡΑ βυθίστηκε μέσα στη μαύρη της τη μοίρα, για να κρατά τους νόμους της Φύσης και να τιμά με φρόνηση του Διός το σέβας.

Η λέξη "κουρέλια" μπορεί να μας οδηγήσει σε μια μερική αναθεώρηση στο κοστούμι της δεύτερης πράξης. Η βεβαιότητα του θανάτου του Ορέστη δικαιολογεί να ντυθεί όπως όλες οι γυναίκες του Χορού. Ίσως περισσότερο προς το μαύρο. Χωρίς όμως να χάνεται η μεγαλοπρέπειά της. Ποτέ η ΗΛΕΚΤΡΑ δεν θα γίνει όπως "όλος ο κόσμος", γιατί από κάθε άποψη είναι η εκλεκτή, η σημαδεμένη, η μοναδική.

ΧΟΡΟΣ	...Αφού τα φρόνιμα πετούμενα...	(176 261
-------	---------------------------------	----------

Πριν απ'το τέλος του ΧΟΡΙΚΟΥ βγαίνουν οι άντρες, έτσι που τους τελευταίους στίχους να τους πουν μόνο οι γυναίκες, ενώ η Ορχήστρα έχει αρχίσει το θέμα των ΟΡΕΣΤΗ - ΠΥΛΑΔΗ.

ΧΟΡΟΣ - ΓΥΝΑΙΚΕΣ Σε θυμήθηκα
στη μαύρη σου τη μοίρα..... 271

ενώ μπαίνουν οι ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ και η ατμόσφαιρα γίνεται μαγική, ώστε ο ΟΡΕΣΤΗΣ να φαίνεται σαν εξωπραγματικός, σαν οπτασία που θα παίρνει σιγά-σιγά σάρκα και οστά.

ΣΚΗΝΗ 12

ΟΡΕΣΤΗΣ ..... Καλές γυναίκες..... (182 272

ΧΟΡΟΣ ..... Τι ψάχνεις κι ήρθες.... 272

ΠΥΛΑΔΗΣ ... Με τις ώρες μετρώ.... 273

ΧΟΡΟΣ ..... Ήρθες καλά.... 273

ΟΡΕΣΤΗΣ ..... Και ποιά απο σας... 273

ΧΟΡΟΣ ..... Αυτή αν πρέπει κοντινός... 274

Ο Ορέστης για πρώτη φορά ανακαλύπτει την ΗΛΕΚΤΡΑ. Το βλέμμα του από δω και πέρα θα μείνει καρφωμένο απάνω της.

ΠΥΛΑΔΗΣ (προς την ΗΛΕΚΤΡΑ) Μέσα να πας
γυναίκα.... 274

Από δω και πέρα μπαίνουμε στη διπλή δοκιμασία, που μόνο ο ΟΡΕΣΤΗΣ την κατανοεί: Δοκιμασία της ΗΛΕΚΤΡΑΣ μπροστά στα μάτια του -Δοκιμασία του ίδιου μπροστά στον εαυτό του. Με το ερώτημα: Πώς να κρυφτεί απ'την ΗΛΕΚΤΡΑ, μιας και ανακαλύπτει το μέγεθος της αγάπης και του πάθους της γι' αυτόν;

ΗΛΕΚΤΡΑ .... Αλιά μου η μαύρη..... (183 275

ΟΡΕΣΤΗΣ .....Δεν ξέρω το μαντάτο σου... 275

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Σαν τί λένε; Φόβος μ'αδράχνει... (σαν ηχώ) 276

ΟΡΕΣΤΗΣ Μεσ στο μικρό λαγόνι...
(Η φωνή του είναι ακόμα "αδιάφορη". Τουλάχιστον προσπαθεί να μη φανεί. Να φέρεται σαν ξένος). 276

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Αχου η άραχλη..
(αντίθετα η ΗΛΕΚΤΡΑ βουτά μέσα στο πάθος
ακολουθούμενη απ' το ΧΟΡΟ). 277

ΧΟΡΟΣ ... Αλιά σου η άμοιρη..... Άραχλη... (184 278

[Ξαφνικά ο ΠΥΛΑΔΗΣ πετάγεται στο μέσον της σκηνής. Μας φέρνει ένα καινούριο μουσικό ΜΟΤΙΒΟ. Μια νέα απλή μελωδία με λαϊκό χαρακτήρα, αντρίκιο, όπως θα θρηνούσαν οι άντρες σ' ένα ελληνικό χωριό τον άδικο θάνατο του παλληκαριού.

Η νέα μελωδία φέρνει μαζί της φως, λάμψη, χρώματα. Σπάει το κέλυφος του πόνου. Διαπερνά την ατμόσφαιρα, για να φτάσει στους ουρανούς με κατεύθυνση το Κέντρο της Συμπαντικής Αρμονίας. "Ο πόνος μας ενώνει με το Θεό", έλεγε ο Μπετόβεν. Είναι ακριβώς αυτή η στιγμή.

ΠΥΛΑΔΗΣ ... Αν κλαις για τα δεινά του Ορέστη... 184

Η ΗΛΕΚΤΡΑ "σκαρφαλώνει" ψηλά στη φανταστική ανεμόσκαλα της Μελωδίας. Όπως και του ΠΥΛΑΔΗ η φωνή γίνεται φωτεινή.

ΗΛΕΚΤΡΑ .... Ξένε! δώστο για το θεό
στα χέρια μου... 278

Πρόκειται για την ειδωλολατρική εκδήλωση αγάπης για τη στάχνη του νεκρού ΟΡΕΣΤΗ μπροστά στα έκπληκτα μάτια του ίδιου του ΟΡΕΣΤΗ.

Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ φωτεινή, θριαμβεύουσα.

Ο Ορέστης προστάζει τον Πυλάδη να δώσει στην ΗΛΕΚΤΡΑ το λαγίγι κι εκείνος το κάνει. Η Ηλέκτρα ευθύς το παίρνει και το σφίγγει στην αγκαλιά της, λες και σφίγγει το κορμί του αδελφού της.

ΟΡΕΣΤΗΣ Δώστο στα χέρια της... (185 280

Η Μουσική εκφράζει τις γρήγορες παλμικές δονήσεις του σφυγμού του. Ο εσωτερικός πυρετός ανεβαίνει όσο βεβαιώνεται, πως αυτή η κοπέλα με τα μαύρα που βλέπει μπροστά του είναι η ξακουστή, η μυθική ΗΛΕΚΤΡΑ, η αδελφή του. Τα μάτια του μεγαλώνουν απ' το θαυμασμό, ενώ η ψυχή του λιώνει, καθώς διαπιστώνει το άπιστευτο πάθος της αγάπης της γι' αυτόν.

Η Ηλέκτρα, που έχει αγκαλιάσει το λαγίγι, κάθεται στα σκαλιά, το χαιδεύει, το φιλά... Η μουσική τώρα πετάγεται σε κύματα, σε παφλασμούς. Ο πυρετός ανεβαίνει.

ΗΛΕΚΤΡΑ Ω θυμητάρι του πιο αγαπημένου... (186 282

Η Μελωδία είναι παρμένη απ' τις αναμνήσεις της. Έχει το άρωμα των παιδικών της χρόνων και της εφηβείας. Ξαναβλέπει τη ζωή της κι αυτό της

ησυχάζει, την γεμίζει με λυρική διάθεση. Η αγάπη, η προσμονή της επιστροφής γλυκαίνουν την καρδιά, χωρίς να αποφεύγονται οι δραματικές εξάρσεις και οι κραυγές, όταν ξανάρχονται στο νου οι κακές στιγμές.

Η κορύφωση προχωρεί βήμα-βήμα. Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ εκφράζει τον πυρετό, που ανεβαίνει συνεχώς. Λούζει την ΗΛΕΚΤΡΑ με ηχητικούς καταρράκτες.

ΗΛΕΚΤΡΑ Αλίμονο της άμοιρης... 287
 Δεν ήσουνα της μάνας σπλάχνο
 παρά δικό μου πιο πολύ
 εμένα.... (188 288

Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ σε παροξυσμό.
 Ο ρυθμός τώρα γίνεται καλπασμός.

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Τώρα σε μιαν ημέρα.... 288
 [Αρχίζει μια νέα κορύφωση] :

ΗΛΕΚΤΡΑ (κραυγή) Τ'άρπαξες όλα... 292
 (Ο ΟΡΕΣΤΗΣ κεραυνοβολείται.
 Μέσα στην ηχητική τρικυμία όλοι δονούνται.
 Και ξαφνικά απότομα) :

ΗΛΕΚΤΡΑ ... Πάει κι ο πατέρας, πέθανα κι εγώ... (190 293
 Υπόκωφα σα μέσα απ'τον τάφο του πατέρα.
 Η θύελλα κόπασε, μόνο που μένει η ηλεκτρισμένη
 ατμόσφαιρα. Η ΗΛΕΚΤΡΑ κουράστηκε να θρηνεί

ΗΛΕΚΤΡΑ ..... η κακομένα, η μάνα μας... 293
 δονείται από έναν νέο σπασμό....
 που επαναλαμβάνεται παρακάτω

ΗΛΕΚΤΡΑ Ωχου... Ωχου πικρό κορμί 296
 Αχ κι αχ .....
 για να κατακάτσει σιγά.

Η Ηλέκτρα σηκώνεται κρατώντας στην αγκαλιά της σφιχτά το λαγίνη. Το φως χαμηλώνει. Χρωματιστές πένθιμες αναύγειες πέφτουν στο πρόσωπό της. Το τραγούδι που θα πει, είναι ένα νανούρισμα. Το νανούρισμα του ΟΡΕΣΤΗ. Το έχουμε ξανακούσει. Αυτή τη φορά σαν αντίλαλο, ψιθυριστά. Ο ΟΡΕΣΤΗΣ κοιμάται βαθειά σκεπασμένος με στάχτες. Μόνο μια τρελλή μπορεί να πιστεύει, πως έχει στην αγκαλιά της ζωντανό το νεκρό αδελφό της.

ΧΟΡΟΣ Σε γέννησε θνητός, Ηλέκτρα

Ο ΧΟΡΟΣ την βγάζει απ'τα σκοτάδια της παράκρουσης. Τους κοιτάζει έκπληκτη, καθώς ακούγεται μάλιστα το φωτεινό τραγούδι του ΘΡΗΝΟΥ ΤΟΥ ΟΡΕΣΤΗ. Ο ΧΟΡΟΣ ξεθαρρεύει. Λουσιμένος στο φως την πολιορκεί.

ΧΟΡΟΣ Μη στενάζεις τόσο... 299

Τώρα έρχεται η σειρά του ΟΡΕΣΤΗ. Όσα είδε και άκουσε μέσα σε τόσο λιγνή ώρα, τον έχουν μεταμορφώσει. Είναι νευρικός, αμήχανος, κατάπληκτος, κεραυνοβολημένος.

ΟΡΧΗΣΤΡΑ (193 300

Εκφράζει τις σπασμωδικές εσωτερικές κινήσεις της ψυχής του ΟΡΕΣΤΗ. Μετά την πρώτη φράση του ΟΡΕΣΤΗ, η ΗΛΕΚΤΡΑ ζυτνά απ'την τρέλλα της και πετάγεται μπροστά. Ένας δραματικός διάλογος αρχίζει....

ΟΡΕΣΤΗΣ Αλιά μου τί να πω.... 300

ΗΛΕΚΤΡΑ Ποιός πόνος σε κρατεί 301

ΟΡΕΣΤΗΣ Εσύ! Το περιλάλητο πρόσωπο της ΗΛΕΚΤΡΑΣ

[Η Ηλέκτρα κατακεραυνώνεται απ'αυτήν την ανέλπιστα φράση]

ΗΛΕΚΤΡΑ Τί με κοιτάξεις και στενάζεις ξένη; 302

ΟΡΕΣΤΗΣ Γιατί δεν ήξερα κανένα απ'τα δεινά μου 303

ΗΛΕΚΤΡΑ ..... Και τί κατάλαβες; (194 303

Καθώς ο ΟΡΕΣΤΗΣ προσπαθεί να της αποσπάσει το λαγνί, για πρώτη φορά την αγγίζει. Νοιώθουν κι οι δυό τους ανατριχίλα. Ο ρυθμός απ'το (196 θυμίζει ξανά τρικυμία.

ΟΡΕΣΤΗΣ .... Παράτα το λαγνί, να μάθεις... (197 312

Νέος ρυθμός με γωνίες. Η ανάσα γίνεται δύσκολη, όσο πλησιάζει η στιγμή της αλήθειας.

Ο Μαέστρος θα πρέπει να τονίσει τον ασύμμετρο χαρακτήρα των ρυθμικών παρεμβάσεων, καθώς εκφράζουν την κορύφωση της ψυχικής δοκιμασίας κυρίως του ΟΡΕΣΤΗ, γιατί αυτός γνωρίζει, αλλά και της ΗΛΕΚΤΡΑΣ, γιατί μια διαίσθηση που ένοιωσε ευθύς μόλις πρωτοείδε τον Ορέστη, πάει να γίνει πραγματικότητα.

ΗΛΕΚΤΡΑ	Μη, σ'εξορκίζω, μη [καθώς κρατά σφιγμένο στην αγκαλιά της το λαγήνι]	314
ΟΡΕΣΤΗΣ	Δε σου τ' αφήνω [της το τραβά και της το παίρνει με βία]	314
ΗΛΕΚΤΡΑ	(χτυπώντας το κεφάλι με τα χέρια της) Δύστυχη - Δύστυχη Πάλι Ορέστη μου για σένα θα μου στερήσουνε την ταφή σου...	314

[Όμως η ΟΡΧΗΣΤΡΑ ξεφουσκώνει γρήγορα, για να ακινητοποιηθεί προαναγγέλλοντας την ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ].

ΣΚΗΝΗ 13 Η Αναγνώριση

ΟΡΕΣΤΗΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ - ΠΥΛΑΔΗΣ - ΧΟΡΟΣ

Πρόκειται για μια από τις πιο σημαντικές και οπωσδήποτε την πιο ανθρώπινη σκηνή του έργου.

Ο Ορέστης έχει γνωρίσει την Ηλέκτρα. Εκείνη δεν έχει ακόμα ξεδιαλύνει μέσα της γιατί νοιώθει παράξενα μ' αυτόν τον ξένο. Κάποιες φράσεις του κινητοποιούν την περιέργειά της. Όμως ο βίαιος τρόπος που της αρπάζει το λαγήνι, την απομακρύνει. Την φοβίζει και την κάνει διστακτική.

Η ΣΚΗΝΗ λούζεται μ' έναν καινούριο φωτισμό, μες απ' τον οποίο προβάλλονται οι σιλουέτες των δύο αδελφών. Βρίσκονται σε απόσταση δύο περίπου μέτρων ο ένας απ' τον άλλον σε γραμμή οριζόντια προς το κοιν

Έλκονται και συγχρόνως νοιώθουν κάτι να τους συγκρατεί, να τους τραβά προς τα πίσω.

Ίσως η εικόνα να δείχνει πως βρίσκονται στην επιφάνεια κάποιου αστεροειδούς στο μέσον του Κόσμου.

Ο ουρανός νυχτερινός, φωτισμένος με την απόκοσμη λάμψη ενός Αυγούστου των Μυκηνών.

Ο συναισθηματικός φόρτος πηγάζει μέσα από τις διαδοχές των συγχορδιών. Όσο περισσότερο πιανίσμο, τόσο το καλλίτερο. Ήρεμα. Σαν οριζόντιες πινελιές που ζωγραφίζουν ήχους από το βαθύ μπλε, σχεδόν μαυιβί, έως το ανάλαφρο γαλάζιο. Οι φωνές ακουμπούν απαλά - βελούδινα - διστακτικά επάνω στις συγχορδιές.

Έτσι δευτερόλεπτο-δευτερόλεπτο αναδύεται η μορφή του Ορέστη μέσα απ' τα σκοτάδια της ανυπαρξίας, για να προβάλει ζωντανός μπροστά στην Ηλέκτρα. Που και όταν την αναγνωρίσει, δεν κάνει καμιά κίνηση. Έως το τέλος τα δύο αδέρφια δεν πρόκειται ν' αγγίξουν το ένα το άλλο.

Η χαρά, η ευδαιμονία, η ανακούφιση θα φανούν μόνο στα πρόσωπά τους, στις φωνές και στις μετρημένες κινήσεις τους.

ΟΡΕΣΤΗΣ ... Άλλαξε λόγο... (199 316)
 Άδικα τον κλαίς

ΗΛΕΚΤΡΑ Άδικα κλαίω τον αδελφό μου... 317

Καθώς ο Ορέστης στο τέλος του διαλόγου της δείχνει τα σημάδια, σιγά-σιγά το φως ξανάρχεται στο φυσικό του όπως πριν, ενώ ξεχωρίζουν οι φόρμες του ΧΟΡΟΥ, στον οποίο έχουν προστεθεί διακριτικά και οι Άντρες.

Ο Φωτισμός τελικά γίνεται όπως ήταν στο τέλος του ΞΗΜΕΡΩΜΑΤΟΣ (ΣΚΗΝΗ 2) και μετά προχωρεί προς το μεσημέρι. Γλυκειές χρωματικές ανταύγειες πέφτουν σαν ακτίνες απ' τον ουρανό. Η σκηνή γίνεται Ναός, όπου απ' τα παράθυρά του εισβάλλει το φως. Η ΗΛΕΚΤΡΑ τραγουδά απ' τη θέση της. Το ίδιο κι ο Ορέστης.

ΗΛΕΚΤΡΑ Ευλογημένη μέρα

ΟΡΕΣΤΗΣ Ευλογημένη

Ο ΧΟΡΟΣ και ο ΠΥΛΑΔΗΣ με μέτωπο προς το κοινό.

Μετά την αναγνώριση αρχίζει ο πρώτος διάλογος ΗΛΕΚΤΡΑ-ΟΡΕΣΤΗ

ΗΛΕΚΤΡΑ .... Βλαστάρι εσύ μονάκριβου πατέρα... (202 326)

ΟΡΕΣΤΗΣ ... Έφτασα πια

έως

ΗΛΕΚΤΡΑ .... Έργο θεού το λογαριάζω

ΣΚΗΝΗ 14

ΧΟΡΟΣ - ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ [ΗΛΕΚΤΡΑ - ΠΥΛΑΔΗΣ]

ΧΟΡΟΣ ... Έργο θεού! Έργο θεού! (204 333)

ΟΡΕΣΤΗΣ Άφησε τώρα τα παραπάνισια λόγια... 333

Μ' αυτό τον μονόλογο - ρεσιτατίβο ο ΟΡΕΣΤΗΣ δείχνει πως είναι ώριμος άντρας, ικανός για σοβαρές πράξεις. Δεν είναι πια ο μικρός χαϊδεμένος αδελφός αλλά κάποιος αποφασισμένος να δράσει και να πετύχει.

Η ρυθμική αγωγή θα πρέπει να προσαρμοστεί στην ικανότητα του κάθε ερμηνευτή να πει καθαρά και martelata όλο το κείμενο. Καθώς τραγουδά, απευθύνεται τότε στην ΗΛΕΚΤΡΑ (βασικά) και τότε στο κοινό, σα να λέει "αυτός είμαι - αυτά θα κάνω". Ο συνθέτης θα ήταν ευτυχής, αν η μουσική αγωγή = 52 μπορούσε να τηρηθεί, οπότε και η ορχήστρα θα έπαιζε σφιχτά αναδεικνύοντας ρυθμούς και χρώματα.

Ο Μονόλογος του ΟΡΕΣΤΗ προετοιμάζει μουσικώς την είσοδο του Παιδαγωγού. Οι γνωστοί μας ρυθμοί 8/8 , 11/8 , 9/8 κ.λ.π. τούτη τη φορά δεν έχουν τον χορευτικό χαρακτήρα που ζητήσαμε την προηγούμενη φορά. Πρέπει να είναι βαρείς, εφιαλτικοί, γιατί σημαίνουν την αρχή του τέλους.

Από δω και πέρα αρχίζει ο καλπασμός του θανάτου, που δεν θα σταματήσει παρά μόνο με το τέλος του έργου.

ΣΚΗΝΗ 15 Ανagnώριση Παιδαγωγού

ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ - ΧΟΡΟΣ [ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ]

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ .... θεότρελλοι και χτυπημένοι... (205 336)

Όλοι στοιχίζονται ανάλογα έτοιμοι να μπουν στην κούρσα του θανάτου. Η μόνη διακοπή θα είναι η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ από την ΗΛΕΚΤΡΑ του ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ.

[ΝΟΤΑ : Σε περίπτωση που είναι απολύτως απαραίτητο να μειωθεί ο χρόνος της παραστάσης, μπορεί να γίνει SALTO από το 208 στο 212].

Τό μέρος αυτό (208 έως 212) αποτελεί άλλη μια λυρική ανάσα, που οφείλεται στη δεξιοτεχνία του Σοφοκλή. Είναι προφανές, ότι σταματώντας προσωρινά την κούρσα του θανάτου, που δρομολογεί η νέα είσοδος του ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ, επιζητεί να της δώσει ακόμα μεγαλύτερη ώθηση και ένταση, όταν θα ξαναρχίσει στο 212.

ΗΛΕΚΤΡΑ ..... Ποιός είν' αυτός;

ΟΡΕΣΤΗΣ .... Δεν τον γνωρίζεις;

Ο ρυθμός 8/8 (3+3+2) δημιουργεί έναν ανάλαφρο λυρικό κυματισμό. Πράγματι, μετά όσα τράβηξαν, την ένταση, την αγωνία, την απελπισία, τα δυο αδέρφια αξίζουν αυτή τη στιγμή της ηρεμίας.

Η Άρια της ΗΛΕΚΤΡΑΣ

ΗΛΕΚΤΡΑ ..... Ήσουν εσύ... (209 348)

Ανάγεται στην προσπάθειά μου να αξιοποιήσω το συσσωρευμένο μελωδικό υλικό, που πιστεύω ότι του αξίζει μια καλλίτερη τύχη. Φιλοσοφικά είναι η επιβεβαίωση της θεωρίας που υποστηρίζω για τη σχέση ανάμεσα στην ΤΡΑΓΩΔΙΑ και στο ΤΡΑΓΟΥΔΙ. Και που πάνω της έχπιασ ένα ολόκληρο έργο (ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ , "Λαϊκή Τραγωδία").

ΗΛΕΚΤΡΑ	Χαίρε πατέρα....	(210	350
ΧΟΡΟΣ	Σε βλέπω βασιλιά....		350

Στο ίδιο ανάλαφρο λυρικό κλίμα η ΗΛΕΚΤΡΑ σε διάλογο με το ΧΟΡΟ, ξαναπαίρνει το γνωστό θέμα, που μετά την αποκάλυψη της αλήθειας, ότι δηλαδή ο ΟΡΕΣΤΗΣ ζει, παίρνει νοσταλγικό και ήρεμο χαρακτήρα.

Πόσο θα ήταν πιο ανθρώπινο, αν τελειωνε εδώ η τραγωδία...

Ίσως αυτό να θέλει να πει στο βάθος ο Σοφοκλής. Τονίζοντας έτσι ακόμα περισσότερο πως για τους σηματομενούς από τη Μοίρα δεν υπάρχει ΑΙΣΙΟΝ ΤΕΛΟΣ και ότι οφείλουν να συνεχίσουν, σπέρνοντας την καταστροφή στους άλλους και στους ίδιους.

Απ' αυτή τη νοσταλγική-λυρική στιγμή, που φαίνεται ότι όλοι την απολαμβάνουν, μας βγάζει η τελική αυτή τη φορά "αρχή του τέλους" με τους εφιαλτικούς ρυθμούς.

ΣΚΗΝΗ 16

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ	Φτάνει θαρρώ.....	(211	354
	Η Κλυταιμνήστρα μόνη....	(212	356

Το σύνθημα! Η ώρα πλησιάζει! Το θήραμα μόνο του περιμένει τους θύτες. Ορέστης, Ηλέκτρα, Πυλάδης μεταμορφώνονται σε φονιάδες.

ΟΡΕΣΤΗΣ	Δουλειά μας δεν είναι τα λόγια τα πολλά...		357
---------	--	--	-----

ΣΚΗΝΗ 17

ΟΛΟΙ και ΧΟΡΟΣ

Η προσευχή στον Απόλλωνα πριν απ' τη μεγάλη θυσία.

ΟΛΟΙ ... Απόλλων βασιλιά

[Για μια στιγμή ξανάρχεται το θέμα των Μυκηνών]

ΣΚΗΝΗ 18

Ο ΟΡΕΣΤΗΣ, ο ΠΥΛΑΔΗΣ και ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ μπαίνουν βιαστικά στο Παλάτι κρατώντας το λαγίνη και κάτω απ' τις χλαμύδες τα μαχαίρια. Η Ηλέκτρα ακολουθεί χωρίς να βιάζεται. Μπαίνει και κλείνει πίσω της την πύλη.

ΧΟΡΟΣ Για δέστε πώς θερίζει αίμα.... (214 368)

Το φως αλλάζει, για να σκεπτάσει το φριχτό έγκλημα. Ο ΧΟΡΟΣ και η ΟΡΧΗΣΤΡΑ ορμητικά. Λες και θέλουν να εκφράσουν τις μαχαίριές, που πέφτουν στο κορμί της ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ..

Αιφνίδια η πύλη ανοίγει. Μέσα σκοτάδι. Βγαίνει η ΗΛΕΚΤΡΑ βαδίζοντας αργά. ΟΧΙ, δεν έχουν ακόμα σκοτώσει τη βασίλισσα. Ίσως την ψάχνουν. Ίσως της μιλούν. Εκείνη θα αναγνωρίσει το παιδί της και συγχρόνως το φονιά της.

Η Ορχήστρα, υπόκωφη, προαναγγέλλει τον επικείμενο φόνο.

ΗΛΕΚΤΡΑ .... Καλές μου.... όπου νάναι
τελειώνουν οι άντρες.. (215 371)

Στην ορχήστρα να προβληθούν υπερβολικά αυτά τα αιφνίδια φορτίσιμα, που προμηνύουν τις κραυγές του θύματος.

ΧΟΡΟΣ .... Μα πώς.. τί κάνουν τώρα;

Αυτό που θα κάνουν, μας το περιγράφει η ΟΡΧΗΣΤΡΑ.

Η Κλυταιμνήστρα φαίνεται, πως είναι ακόμα ανυποψίαστη. Ετοιμάζεται να θάψει το λαγίνη, νομίζοντας πως έχει τη σάχητη του Ορέστη. Σε λίγο θα μάθει, πως ο ξένος που της το προσέφερε, είναι ο Ορέστης. Όμως πριν το συνειδητοποιήσει, θα δει το χέρι του παιδιού της να υψώνεται κρατώντας το φονικό μαχαίρι.

Όλη αυτή τη φοβερή αναμονή την περιγράφει η ορχήστρα στην παρακάτω σκηνή με τη συμμετοχή του ΧΟΡΟΥ, που αντιδρά αναλόγως.

ΣΚΗΝΗ 19

ΟΡΧΗΣΤΡΑ περιγράφει το ΦΟΝΟ (216 373)

ΧΟΡΟΣ αντιδρά

Στην κορύφωση : ο ΦΟΝΟΣ.

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ Αχ Αχ... (217 377)

Η Ηλέκτρα πετάγεται απότομα. Είναι λύκαινα. Απολαμβάνει το θάνατο της μητέρας της. Γλύφει τα χείλη της, λες και έχουν το αίμα της. Τραγουδά πότε σα φίδι και πότε σαν λέαινα. Βρυχάται.

Η ορχήστρα σε σεισμικές παρεμβολές.
Να βγουν καθαρά στη σελίδα 381 οι κραυγές ΗΛΕΚΤΡΑΣ και ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ.

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ Παιδί μου, παιδί μου, λυπήσου τη μάνα σου... 381

ΧΟΡΟΣ Πόλη και μαύρη γενιά.... (218 382)

Έχουμε φτάσει στον ανώτατο βαθμό του πάθους, οπότε στο σημείο αυτό δεν χωρά τίποτε άλλο. Ο ΧΟΡΟΣ κόβει με το μαχαίρι την ανόσια, την ακατανόητη στιγμή. Μ'ένα φοβερό unissono, κοιτάζοντας αμήχανα ολόγυρα, θυμάται τη μαύρη γενιά και τη "Μοίρα που σε λιώνει".

Όμως ένα νέο συγκλονιστικό Ντουέτο μας περιμένει.

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ Ωχ.. με χτύπησε.. ξανά (219 385)

ΗΛΕΚΤΡΑ (Εκτός εαυτού χτυπά την πύλη)
Χτύπα αν μπορείς ξανά 385

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ .... Ωχ Ωχ ξανά!

ΗΛΕΚΤΡΑ (προς το κοινό με άσχημο γέλιο)
Άμποτε και στον Αίγισθο! 385

[Τελείωσε. Ο φόνος συνετελέσθη. Όμως τα ταμ-ταμ του θανάτου συνεχίζονται. Πάνω στους γνωστούς μας ρυθμούς και τετραχορδίες μελωδικές στα μπάσα ο ΧΟΡΟΣ].

ΣΚΗΝΗ 20

[ΧΟΡΟΣ ΗΛΕΚΤΡΑ
ΟΡΕΣΤΗΣ - ΠΥΛΑΔΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ]

ΧΟΡΟΣ Οι κατάρες πληρώνονται... (220 386)

Υψωνόμενος πάνω από το πάθος της στιγμής ο ΧΟΡΟΣ δικαιώνει το ΦΟΝΟ. Απίστευτο. Και γι' αυτό θα πρέπει να βγει η αποστασιοποίηση αυτή του ΧΟΡΟΥ καθαρά.

Στην ίδια μουσική ατμόσφαιρα ο Ορέστης (που βγαίνει αργά απ' το Παλάτι μαζί με τον Πυλάδη και τον Παιδαγωγό με τα χέρια βουτηγμένα στο αίμα) ανταλλάσσει βαρύθυμα και κουρασμένα σύντομες φράσεις με την

ΗΛΕΚΤΡΑ. Λες κι οι δύο να έχουν ξεφουσκώσει. Η ατμόσφαιρα κυριολεκτικά νεκρική.

ΗΛΕΚΤΡΑ Ορέστη! (221 388

ΟΡΕΣΤΗΣ Μες στο σπίτι, καλά

ΗΛΕΚΤΡΑ Πέθανε η μαύρη; (με τρυφερότητα)

ΧΟΡΟΣ Πέθανε η μαύρη. (το θέμα της ΗΛΕΚΤΡΑΣ)

ΟΡΕΣΤΗΣ Μη φοβάσαι πια... 390

Πάντοτε στην ίδια νεκρική ατμόσφαιρα.
Ενώ οι ήρωες κινούνται σα νυχτοβάτες-
φαντάσματα...

Και ξαφνικά η ΗΛΕΚΤΡΑ που
απ' το πιο ψηλό σκαλί κοιτάζει μακριά..

ΗΛΕΚΤΡΑ Σταμάτα! Βλέπω τον Αίγισθο.

Μυστήριο. Αναμονή. Ανησυχία. Προετοιμασία.

Όλοι συμμετέχουν. Ο Ορέστης και ο Πυλάδης μπαίνουν ξανά στο Παλάτι.

ΣΚΗΝΗ 21

[ΧΟΡΟΣ - ΑΙΓΙΣΘΟΣ - ΗΛΕΚΤΡΑ - ΟΡΕΣΤΗΣ -
ΠΥΛΑΔΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ και το πτώμα της
ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑΣ]

Η πρόθεση του συνθέτη είναι να εκφράσει με βάση την ΟΡΧΗΣΤΡΑ και τη ΧΟΡΩΔΙΑ τη συμμετοχή στοιχείων έξω απ' τον άνθρωπο, όπως λ.χ. της ΦΥΣΗΣ, του ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ, του ζωικού και φυτικού βασιλείου, σε μια ηχητική προσπάθεια διαμαρτυρίας για τις αισχρές πράξεις των ανθρώπων. Ιδιαίτερα αυτές που παραβιάζουν τους Νόμους της Συμπαντικής Αρμονίας.

Πρόκειται λοιπόν περισσότερο για μια σύνθετη ηχητική τοιχογραφία, που θα κορυφωθεί και θα ολοκληρωθεί στο 231, οπότε οι φωνές του ΧΟΡΟΥ εντάσσονται μέσα στα ορχηστρικά χρώματα.

Όλα αυτά μεταφράζονται μουσικώς με την ανάδειξη της ορχήστρας και αργότερα της χορωδίας σε ισότιμους πρωταγωνιστές.

Ενώ συνεχίζεται ο ρυθμός, ο όγκος των ήχων ελαττώνεται κατά διαστήματα, ώστε να επιτρέψει στον Αίγισθο να ακουστεί καθαρά.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ Ποιοί από σας...

(233 375/376

Στο μεταξύ η ρυθμική "μεγαλοπρέπεια" τον βοηθά, ώστε με τις κινήσεις του να υπογραμμίζει την αυταρέσκειά του, την εμπιστοσύνη στη δύναμή του και την περιφρόνησή του στους αδύνατους, δηλαδή σε όλους τους άλλους!

Για πρώτη φορά ίσως η ΗΛΕΚΤΡΑ παριστάνει με μεγάλη προθυμία τη φοβισμένη και υπάκουη.

ΗΛΕΚΤΡΑ Και βέβαια ξέρω...

402

Έως το τέλος της Σκηνής, η μουσική μας επιβάλλει τη θεατρικότητα που απορρέει απ' το γεγονός ότι ο συνθέτης την έχει φορτώσει με σύμβολα. Είναι ο δικός του απολογισμός της τραγωδίας, καθώς η ορχήστρα κατατείνει στο να διεισδύσει στην ουσία των πραγμάτων.

Είναι μια λάβα ηχητική, που κατεβαίνει αργά απ' τον κρατηρα και πάνω της, φρόκαλα, παραδέρνουν τυλιγμένα στο ρόλο που τους εναπόθεσε η Μοίρα, τα τραγικά πρόσωπα.

Αυτή η τραγική-ηχητική ροή διακόπτεται στην αρχή της επόμενης Σκηνής.

ΣΚΗΝΗ 22

Αρχίζει με ένα παιχνίδι ανάμεσα στον Αίγισθο και στις τρεις τρομπέτες.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ ... Σιωπή! Προστάζω σιωπή!

(229 407

Ο φαναρισμός, ο "μουσολινισμός" της Εξουσίας. Είναι η τελευταία σκηνή αλαζονείας του άμοιρου Αίγισθου, που ακόμα δεν υπομιλάει, τί τον περιμένει. Αντίθετα η αναγγελία, ότι δύο ξένοι έχουν φέρει τη στάχτη του Ορέστη, αυξάνει την έπαρσή του. Είναι γι' αυτόν μια καλή ευκαιρία, για να σφίξει ακόμα πιο πολύ τα λουριά της Εξουσίας. Και η ικανοποίησή του φτάνει στο αποκορύφωμα, όταν ακόμα κι η ατίθαση ΗΛΕΚΤΡΑ σκύβει ταπεινά το κεφάλι.

ΗΛΕΚΤΡΑ Μπήκα στο νήμα κι εγώ...
Φρονίμεμα... (230 407)

Λόγια που τα εκστομίζει σα φίδι.

CORO NE - NE (231 410)
υπερβολικά ένρινα
όπως στη βυζαντινή μουσική

Συνεχίζεται και κορυφώνεται η ηχητική τοιογραφία, που άρχισε στη Σκηνή 21, με τη συμμετοχή τώρα και της Χορωδίας. Αυτές οι κραυγές των χορωδών, που απευθύνονται; Στον ουρανό; Στους ανθρώπους; Στους θύτες και στα θύματα;

Η τάξη των πραγμάτων αναποδογύρισε. Η Αρμονία του Κόσμου θρυσματίσθηκε.

Έτσι οι άνθρωποι (ΧΟΡΟΣ) έχουν μεταβληθεί σε φρόκαλα, που κλυδωνίζονται στην κορυφή της μανιασμένης θάλασσας. Γυρίζουν γύρω-γύρω σα μεθυσμένοι δερβίσηδες.

Η τάξη των πραγμάτων θελει τη μάνα να κρατά το παιδί στην αγκαλιά της. Όταν το παιδί κρατά στην αγκαλιά του τη σφαγμένη απ' το ίδιο του το χέρι μάνα, τότε αυτή την εικόνα-ΣΥΜΒΟΛΟ δεν μπορεί να τη χωρέσει ο νους του ανθρώπου.

Πράγματι με την είσοδο των SOPRANI ανοίγει η Πύλη του Παλατιού. Μέσα απ' τα σκοτάδια προβάλλει ο Ορέστης κρατώντας στην αγκαλιά του την Κλυταιμνήστρα. Ακολουθεί ο Πυλάδης.

Αυτή η εικόνα ακινητοποιείται. Φωτίζεται με τρόπο που να τραβά πάνω της σα μαγνήτης τα βλέμματα όλων:

Έχει συντελεσθεί το ΜΕΓΑ ΕΓΚΛΗΜΑ, το ΑΣΥΓΧΩΡΗΤΟ, που επιβεβαιώνει, ότι ο άνθρωπος έχει χάσει οριστικά τη μάχη, ώστε να γίνει κι αυτός ένα οργανικό κομμάτι της ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΡΜΟΝΙΑΣ. Για αιώνες και αιώνες ήταν και θα είναι ο καταραμένος. Ο αιχμάλωτος των παθών του και το θύμα της Μοίρας του. Καταδικασμένος να καταστρέψει ξανά και ξανά την πεμπτούσια της Ζωής.

Ιδού το περισσότερο από κάθε τι άλλο θλιβερό και αποτρόπαιο Σύμβολο της θλιβερής Μοίρας των Ανθρώπων! Κοιτάξτε το καλά: Ο Ορέστης έσφαξε τη μάνα που τον γέννησε και τώρα την κρατά τρυφερά στην αγκαλιά του όπως η μάνα κρατά το νεογέννητο βρέφος!

Όλα αυτά πρέπει να μας τα δώσει ΗΧΗΤΙΚΑ η Ορχήστρα και η Χορωδία και ΟΠΤΙΚΑ η κίνηση των μαζών και οι φωτισμοί.

Ο Αίγισθος εν τούτοις νομίζει, ότι ο ξένος που βλέπει, κρατά το σώμα του ΟΡΕΣΤΗ.

Στο (232 ο Ορέστης αρχίζει να κατεβαίνει τα σκαλιά. Φτάνει μπροστά στον Αίγισθο.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ .....Ω Διά! ... 414

Τραγουδά με μια βαθειά ικανοποίηση και χαρά, που δεν μπορεί να την κρύψει, γιατί σε λίγο θα δει τη μορφή του πιο θανάσιμου εχθρού του.

Γι' αυτό και η Ορχήστρα μετά από κάθε τέτοια μικρή φράση του Αίγισθου επεμβαίνει ακόμα περισσότερο δραματικά και οργισμένα μπροστά στην τόση μωρία.

Και η τρικυμία κοπτάζει προσωρινά μετά τα υποκριτικά λόγια του:

ΑΙΓΙΣΘΟΣ Να πω κι εγώ το θρήνο μου στο συγγενή μου... 417

ΟΡΕΣΤΗΣ (που του προτείνει το πτώμα)
Κράτηστο μονάχος... Δικό σου χρέος
να τον δεις... (233 417

Τέλος ξεσκαπάζει το πτώμα και βλέπει την ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ. Όλα γίνονται ανάμεσα στο (233 και στο (235 με κινήσεις υπνοβάτη, σε SLOW MOTION.

ΣΚΗΝΗ 23

Το τέλος.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ Αααχ! Αααχ... (235 420

Αρχίζει η τελική θύελλα. Αίγισθος, Ορέστης, Πυλάδης τραγουδούν σε παροξυσμό. Ο μιν είναι ζώνον επί σφαγής, οι δε οι χασάπηδες, που τους έχει μεθύσει το αίμα. Κινούνται ανάλογα. Σπρώχνουν και χτυπούν ανελέητα τον Αίγισθο, καθώς τον σέρνουν προς το Παλάτι, που έχει μεταβληθεί σε Σφαγείο. Η Ορχήστρα υπογραμμίζει και τονίζει όλες αυτές τις πτυχές. Τώρα και η ΗΛΕΚΤΡΑ μπαίνει με μένος στο χορό του Μίσους και της Σφαγής. Χοροπηδά, όπως οι δυο άλλοι γύρω απ' το θήραμα - βασιλιά.

ΗΛΕΚΤΡΑ ..... Μη για το θεό! Μην τον αφήνεις (236 424

Ξανά το ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΑΣ. Βλέπε σημειώσεις για το Νο (86). Είναι ο πρωτογονισμός στην κορύφωσή του. Οι άνθρωποι κατακυλούν προς τα πίσω και προς τα κάτω μέσα στο χρόνο, για να καταλήξουν στα προϊώνια ένστικτα, τότε που βασιλεύει η ανασφάλεια και ο τρόμος. Τότε που ο άνθρωπος, γυμνός και ανήμπορος, κοιτούσε με δέος τ' άστρα προσπαθώντας να αντλήσει δύναμη απ' τον ουρανό.

Ο ΧΟΡΟΣ γυρισμένος πια προς το κοινό κραυγάζει απεγνωσμένα.

ΧΟΡΟΣ "Σπορά του Ατρέα, πολλά σου τα πάθη
λυτρώθηκες τώρα με νέαν ορμή
και λεύτερη πήρες στράτα"

Όμως πιστεύει τάχα στα λόγια αυτά; Ιδού το ερώτημα.
Ίσως η κορώνα της ΧΟΡΩΔΙΑΣ-SOLO, που υποδηλοί, ότι όλα έμειναν
μετέωρα, να θέτει ακόμα κι αυτό το ερώτημα: Η Ηλέκτρα έγινε πράγματι
ελεύθερη;

Πάνω σ' αυτή την Κορώνα-ερώτημα η ΗΛΕΚΤΡΑ μας γυρίζει την πλάτη
και βαδίζει αργά προς το βάθος της σκηνής.

Στον τελικό καταρράκτη της ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ, σκοτάδι απόλυτο.

Βραχάτι, 14 Αυγούστου 1994

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Πομπηλιαν 1790

ανακοίνωση που στα δίδυμα βιβλία. Θα ανα-
φερθεί και ανδρική τριών οφθαλμών ανδρικών
στη Βασιλική Σχολή του ~~καθ' ύλην~~ και οι οφθαλμοί
αυτήν που ανδρικών τριών οφθαλμών Βιβλίου
Πομπηλιαν και Μαζουρί.

Τους οφθαλμούς και οι υπογραμμίζονται τις φωνές αίγια
και αείδονται σε αετή φωνή με τον οφθαλμό και το
που οφθαλμοί του οφθαλμού και το οφθαλμό και τον οφθαλμό

Β' Κεφάλαιο

"Εάν ο οφθαλμός από δύο χρώμα οφθαλμών οφθαλμών
παρουσιάζει τον οφθαλμό σε Μοιραίο και ΜΕΡΑ. το
Εάν οφθαλμός οφθαλμών 5/2 οφθαλμών από το οφθαλμό

και τον οφθαλμό οφθαλμών οφθαλμών τριών οφθαλμών
Εάν οι οφθαλμοί οφθαλμών τρία χρώμα οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών σε 1772 και οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών

Η οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών οι οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών
~~οφθαλμών~~ οφθαλμών οφθαλμών και οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών

Το οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών το οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
και οι οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών

Η οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών

1994 - ~~οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών~~
Το οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών

Το οφθαλμοί οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών
οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών οφθαλμών

MIKIS THEODORAKIS

TO: Mr. Tadeus WOJCIECHOWSKI
Directeur General du Theatre Wielki

Athens, 9.10.94

Mon cher collègue,

Je viens d'apprendre votre récente nomination aux fonctions de directeur général et directeur musical du Teatr WIELKI. Je m'en réjouis et vous adresse mes sincères félicitations.

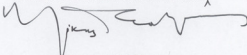
Monsieur Lhardt -que vous avez rencontré la semaine dernière- m'a informé de l'intérêt que vous portez à la création de l'ELECTRE dont il vous a remis un exemplaire de la partition orchestrale.

Il m'a par ailleurs informé de la mise au point imminente des contrats de réalisation de cette création, entre vous-mêmes, la société ICARE.US et le Théâtre Municipal de Luxembourg. Je me réjouis d'une conclusion positive.

Enfin, Jacques Lhardt vous a fait part des difficultés relationnelles que nous avons avec Lorca Massine. J'espère toutefois que nous pourrons continuer à collaborer avec votre ballet sur cette oeuvre.

Dans l'attente du plaisir de vous rencontrer

Je vous adresse, mes salutations cordiales,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Mikis', with a stylized flourish extending to the right.

Mikis THEODORAKIS

ICARE.US

SARL au Capital de 600 000 F

9 km.

Je commence à travailler sur
le classement de manuscrits et
de présentoirs d'Σ Pecta.

Ça pourrait être un format
29x21 de 4 pages en 3 épais
(180p) beige et noir en
soja et noir.

La première page comporterait
en feuillets la page 1 de la partition
en page 2 & 3 Sophocle & son en
page 4 en feuillets le théâtre wickl et
les textes pratiques.

Je te soumetts le texte que j'ai
trouvé pour Sophocle qui peut
comme toi. Homme public & écrivain

le tiens
Siège social : 5, rue de l'Eglise, 1430 - Luxembourg
Siège Administratif : F-13122 Ventabren - Tel 33/42 28 89 86 - Fax 33/42 28 84 13

SOPHOCLE: le citoyen et le poète.

Un an après la mort de SOPHOCLE, PHRYNICHOS le salue dans " La Comédie des Muses":

"Heureux SOPHOCLE, il a eu longue vie, de la chance et du talent. Il a conçu de belles tragédies, connu une fin heureuse et n'a jamais subi aucun mal."

Ces quelques lignes définissent bien l'homme qui eut la chance de naître trois ans après PERICLES et douze ans après les réformes de CLISTHENE qui implantèrent à Athènes les structures de la démocratie.

Il fut l'ami de PERICLES, élu avec lui aux fonctions de stratège.

Contrairement à ESCHYLE il a écrit sans jamais s'inspirer de l'actualité de son temps, se contentant de traduire les sentiments, excès et faiblesses de l'âme humaine. Ces thèmes puisés dans les cycles de TROYES ou de THEBES, sont aussi actuels de nos jours qu'ils l'étaient il y a vingt cinq siècles.

SOPHOCLE est mort à 90 ans, en l'An 406 Avant J.-C. Il eut l'ultime chance de ne pas voir la somptueuse et rayonnante Athènes de PERICLES tomber aux mains de SPARTE deux ans plus tard.

Comme disait PHRYNICHOS : "Ce fut un homme heureux".

TEATR WIELKI W WARSZAWIE - OPERA NARODOWA
00-950 Warszawa, Pl. Teatralny 1
Tel. 4822/26 11 39; 26 30 01. Tlx 817473 tww pl
Fax 4822/26 04 23; 4822/26 50 12

JERZY BOJAR

Varsovie, le 5 novembre 1994

Monsieur

Jacques LHARDIT

Cher Jacques,

Nous te prions de bien vouloir nous envoyer le plus
tôt possible le matériel dont nous avons besoin pour travailler
sur l'opéra ELECTRA :

- 25 exemplaires d'extrait du piano,
- 50 exemplaires du matériel pour notre chœur,
- un complet du matériel pour l'orchestre.

Amicalement,

Rieninfol

Jetto prendit

à la famille Theodorakis.

Nous arriverons jeudi 10.11. vers
17 heures à Athènes.

Pourriez vous demander à René de
réserver 2 chambres à 2 lits pour nous,
près de chez vous si possible, comme nous
en sommes convenus avec Marguerite.
Nous repartons dimanche après-midi.

Ci joint l'ordre du jour concernant les
points dont nous aurons à discuter.

Nous nous réjouissons de vous
revoir et vous embrassons.

Jetto

ORDRE DU JOUR

Voyage à ATHÈNES du 10 au 13 novembre 1994

Il paraît nécessaire d'établir la liste des sujets que nous devons traiter, afin de ne rien oublier pendant le temps où nous serons ensemble.

Je suggère plusieurs titres:

1- ELECTRE

- a) Application du contrat avec le TEATR WIELKI.
- b) Fourniture des partitions.
- c) Fourniture des traductions.
- d) Organisation de la promotion des tournées.
- e) Contrat MIKIS THEODORAKIS / ICAREUS
- f) Contrat ICARUS / THEATRE MUNICIPAL DE LUXEMBOURG

2 - ICARE-US

Editions musicales (fonctionnement - organisation)

3 - LE BALLET ZORBA

4 - PROBLÈMES JURIDIQUES

- a) Lorca Massine
- b) Mario Bois
- c) Verone

5 - PRÉPARATION DE L'EXPOSITION THEODORAKIS à LUXEMBOURG ?

6 - JINGLE DE 1995 - EUROPE CULTURE

TEATR WIELKI W WARSZAWIE - OPERA NARODOWA
00-950 Warszawa, Pl. Teatralny 1
Tel. 4822/26 11 39; 26 30 01. Tix 817473 tww pl
Fax 4822/26 04 23; 4822/26 50 12

JERZY BOJAR

Varsowie le 8 novembre 1994

Monsieur

Jacques LARDIT

Cher Jacques,

Suite à notre fax du 5 novembre 1994 nous te prions de nous excuser la modification de notre demande, mais maintenant nous avons besoin seulement d'un complet du matériel pour l'orchestre, 5 exemplaires du matériel pour le chœur /au lieu de 50 exemplaires/ et sans l'extrait du piano.

Amicalement,

Bien à Toi

MIKIS THEODORAKIS

TO: THEATER WIELKI
Att. of Miss Irena Staneska

Athens, 24.12.94

Dear Ms. Staneska

We received today your news from Mr. Lhardit about the material of "ELECTRA" you have already received. Since there are always problems with the post, we think, that it is better to contact each other directly.

So for the moment we can inform you following:

A. Till now we have sent you:

- 1.- Libret of ELECTRA in greek and in english
(through Mr. Lhardit).
- 2.- Four (4) texts written by Mr. Theodorakis with his thoughts about the content, the direction, the choreography of the work etc. (through Mr. Lhardit).
- 3.- Handwritten partition of Maestro A' and B' part
(through Mr. Lhardit).
- 4.- Handwritten Vocalscore A' and B' part
- 5.- Printed partition of Maestro A' part
(through Mr. Lhardit - 28th of November)
- 6.- Partition for the Chorus A' and B' part
Handwritten with latin characters
Sent to you the first days of December
by Express Mail.
- 7.- Recording A' part
(through Mr. Lhardit)
- 8.- Printed Orchestra Material
A' part (till bar 807)
Sent to you middle of December
by Express Mail

103

- 2 -

B. Now we send you:

- 1.- Printed Orchestra Material
A' part (from bar 808 till the end).
- 2.- Recording B' part
(without Orestes and Pylades, which means not perfect.
But we have organized a new proper recording on 20th
of January and we will send it to you immediately).
- 3.- We send you again the handwritten partition for the Chorus
with latin characters, since we have learned, that you have
not received it.

C. We will send you soon:

- 1.- Printed Vocalscore A' part
- 2.- Printed Partition for the Maestro B' part
- 3.- Printed Orchestra Material B' part
- 4.- Printed Vocalscore B' part

Then we will have sent the whole material of the work.

* We would like to ask you to inform us:

- 1.- When the soloists should be in Varsovie
(dates of the rehearsals).
- 2.- Dates of the rehearsals of the Chorus.
- 3.- Dates of the rehearsals of the orchestra.
- 4.- Mr. Theodorakis and Mr. Lhardit are planning to come
in Varsovie during the last 10 days of February to
discuss with the people in charge of Theater Wielki
about the different matters concerning the work.
Please, let us know, if this period is proper also for you.
- 5.- We 'd like also to ask you to inform us every time you
receive something for us
and of course to contact us for everything you need.
Our telephonenumber is (1) 92 14 863 and
our faxnumber (1) 92 36 325.

With our best regards,

Rena Parmenidou
Secretary to M. Theodorakis

85

Jacques Lhardt

to

Tena

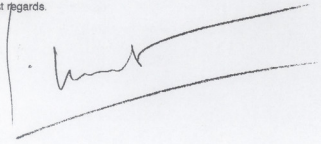
Dear Rena,

We send to day the contract to Ludmila Semchuk.

Beside the fees, the contract is exactly the same than for Revides. The contract foresees that in Luxemburg the role of ELECTRA will be song in alternance.

I cannot guarantee 4 interpretations immediately, because for the moment we have only a contract for 5 representations with Luxemburg.

Best regards,

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'Lhardt', is written over two parallel diagonal lines that serve as a signature line. The signature is fluid and cursive.

